

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Frapa

Verkko-fraasipankki
viittovien lasten kanssa kommunikoiville

Viivi Tuominiemi

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus (240 op)

9 / 2018

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Viivi Tuominiemi	Sivumäärä 42 ja 8 liitesivua
Työn nimi Frapa – Verkko-fraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoiville	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tytti Koslonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Outi Pippuri ja Saara Lautala	
Tiivistelmä <p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tilaajina olivat yksityiset toimijat, Outi Pippuri ja Saara Lautala, jotka ovat molemmat suomalaisen viittomakielen aineenopettajia. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa internettiin helppokäyttöinen fraasipankki, josta löytyy lasten kanssa käytettäviä arjen fraaseja tukiviittomilla, viitotulla puheella ja suomalaisella viittomakielellä tuotettuina. Produktina valmistui Frapa-fraasipankki, josta löytyy yleisimmin lasten kanssa käytetyt fraasit tukiviittomilla, viitotulla puheella ja suomalaisella viittomakielellä tuotettuina, helppokäyttöisinä videoina.</p> <p>Kehittämistehtävänä on toiminnankuvaus siitä, mitä tällaisen fraasipankin tuottamisessa tulee huomioida ja kuinka se toteutuu. Tässä opinnäytetyön raportissa kerrotaan materiaalin toteuttamisesta vaihe vaiheelta fraasien keräämisestä aina valmiin internet-sivuston tuottamiseen asti. Työssä käsitellään myös esille nousseet haasteet ja niihin löydetty ratkaisut.</p> <p>Produktin teko aloitettiin havainnoimalla ympäristöä päiväkodeissa, leireillä ja arjen tilanteissa, sekä keräämällä lasten kanssa käytettyjä fraaseja. Tämän jälkeen tehtiin käännöstyö yhteistyössä lehtoreiden ja opinnäytetyön tilaajien kanssa. Käännettävistä fraaseista kuvattiin alustavat videot käänösvaiheessa ja lopulliset videot kuvattiin yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa. Videoiden editointi tehtiin tiiviissä yhteistyössä toisen työntekijän, Outi Pippurin kanssa. Videoiden vieminen YouTube-alustalle ja sieltä nettisivustolle tehtiin aivan työn loppuvaiheessa.</p> <p>Valmis produkti, Frapa-verkkofraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoiville sisältää 32 arjen fraasia lajiteltuna neljään kategoriaan: kysymykset, keuhut, kiellot ja kehotukset sekä toimintaohjeet. Jokainen fraasi on kuvattu tukiviittomilla, viitotulla puheella ja suomalaisella viittomakielellä tuotettuina. Tukiviittomien tuotetuissa videoissa on ääni, kun taas viitotulla puheella ja suomalaisella viittomakielellä tuotetut videot ovat äänettömiä.</p> <p>Opinnäytetyön produkti on suunnattu viittovien lasten vanhemmille, sekä näiden lasten kanssa työskenteleville, kuten päiväkodin henkilökunnalle. Fraasipankkia on tarkoitus hyödyntää myös opetuskäyttöön. Raportista hyötyy jokainen, joka suunnittelee vastaavanlaista sanastotyötä.</p>	
Asiasanat suomalainen viittomakieli, viitottu puhe, tukiviittomat, fraasit, sanastotyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Interpreting and Linguistic Accessibility

ABSTRACT

Author Viivi Tuominiemi	Number of Pages 42 + 8
Title Frapa – Internet Phrase Bank For Those, Who Communicate With Signing Children.	
Supervisor(s) Tytti Koslonen	
Subscriber and/or Mentor Outi Pippuri and Saara Lautala	
<p>Abstract</p> <p>This thesis was commissioned by two individuals, Outi Pippuri and Saara Lautala, who are Finnish Sign Language teachers. The purpose of this thesis was to produce an easy-to-use online phrase bank, where you can find phrases for everyday life with children in speech-supporting signs, signed speech and Finnish Sign Language. The final product is called Frapa- Internet Phrase Bank, that consists of the most used phrases you need with children, in Speech-supporting signs, signed speech and Finnish Sign Language as easy-to-use videos.</p> <p>The development project of this thesis was a written description of the process, what needs to be considered when you making this kind of phrase bank and how it is produced. In this thesis report, the production process of the material is described step by step, from collecting the phrases to making the website. Also challenges and solutions are also mentioned in this report.</p> <p>The making of this product started by observing the environment in day-care centres, camps and everyday life, and collecting phrases used with children. After this, the translation process started with a little help from lecturers and commissioners for my thesis. The first part was to film all the phrases as translated and the final videos were made in cooperation with University of Jyväskylä. The videos were edited in close cooperation with Outi Pippuri. The final part was to upload all the videos on YouTube and from there onto the website.</p> <p>The finished product, Frapa Internet Phrase Bank for those, who communicate with signing children includes 32 phrases. There are four categories: questions, praises, bans and requests, as well as directives. Each phrase is filmed in speech-supporting signs, signed speech and Finnish Sign Language. The speech-supporting sign videos also include audio tracks, whereas signed speech and Finnish Sign Language videos do not.</p> <p>The product of this thesis is aimed at parents of signing children and to all those working with these children, such as day-care professionals. The idea was also to use the phrase bank in teaching. This report is useful to anyone who plans to make similar kind of vocabulary work.</p>	
Keywords Finnish Sign Language, signed speech, speech-supporting signs, phrase, vocabulary work	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 FRAASIPANKIN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Toiminnallisen opinnäytetyön aiheen valinta ja taustat	10
2.2 Tavoite, kehittämistehtävä ja menetelmät	11
2.3 Fraasipankki käsitteenä ja työkaluna	12
3 TUKIVIITTOMAT, VIITOTTU PUHE JA SUOMALAINEN VIITTOMAKIELI	14
3.1 Tukiviittomat	15
3.2 Viitottu puhe	16
3.3 Suomalainen viittomakieli	18
4 FRAASIEN KERÄÄMINEN JA KERÄYSPAIKAT	19
4.1 Juniori-ohjelma	20
4.2 Päiväkodit	21
4.3 Jatkuva havainnointi	22
5 KÄÄNNÖSTYÖ	23
5.1 Kerättyjen fraasien karsiminen	23
5.2 Kääntämisen teoria ja käytäntö	24
5.3 Ensimmäiset versiot videoista	26
6 FRAASIPANKIN TEKNINEN TOTEUTUS	28
6.1 Kuvauspäivä	28
6.2 Videoiden editointi	31
6.3 Fraasipankin rakentaminen	33
6.4 Tulosten yhteenveto	36
7 POHDINTA	38
LÄHTEET	40
LIITTEET	43
Liite 1: Internet-linkki Frapa-fraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoiville-sivustolle	43
Liite 2: Fraasilista ennen karsintaa	44
Liite 3: Fraasilista ensimmäisen karsinnan jälkeen	47
Liite 4: Taulukot valituista fraaseista ja niiden käänkösvastineista	49

1 JOHDANTO

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa nettisivusto, joka toimii fraasipankkina viittovien lasten kanssa kommunikoiville. Tavoitteena on kerätä internetsivustolle lasten kanssa käytettäviä fraaseja ja tuottaa niistä käännösvastineet tukiviittomilla, viitotulla puheella ja suomalaisella viittomakielellä. Valmiilta nettisivulta käännösvastineet löytyvät videotallenteina, jotka on helppo avata ja katsella. Valmis nettisivusto on käyttäjälleen maksuton ja sen käyttö on helppoa.

Tilajina tälle opinnäytetyölle ovat Outi Pippuri ja äidinkieleltään viittomakielinen Saara Lautala. He ovat molemmat viittomakielen aineenopettajia (FM) ja tulevat hyödyntämään tämän opinnäytetyön produktia opetustyössään. Työ on suunnattu ensisijaisesti viittovien lasten vanhemmille, erilaiseen viittomakielen, viitotun puheen ja tukiviittomien opetustyöhön, sekä viittovien lasten kanssa työskenteleville. Internetsivusto palvelee esimerkiksi päiväkodin työntekijöitä, mutta myös jokaista viittovien lasten kanssa kommunikoivaa. Ajatus työn aiheesta ja produktista on tullut toiselta työn tilaajalta, Outi Pippurilta keväällä 2017. Idea produktiin on lähtenyt tarpeen kautta, eikä vastaavaa työtä ole aikaisemmin tehty, vaikkakin erinäisiä sanastotöitä myös tulkkauslalla on tehty. Opinnäytetyöni on hyödyllinen ja sillä on paljon uutuusarvoa.

Opinnäytetyön produktina syntyi nettisivusto nimeltään Frapa-fraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoiville. Fraasipankilla tarkoitetaan internetistä löytyvää fraasien kokoelmaa, jota jo työn suunnitteluvaiheessa kutsuttiin fraasipankiksi. Valmis fraasipankki on jaettu neljään kategoriaan: kysymykset, kehut, kielit ja kehotukset, sekä toimintaohjeet. Kerron fraasipankista työkaluna lisää luvussa 2. Internet-linkki sivustolle löytyy liitteestä 1.

Tein opinnäytetyöni produktin sanastyön keinoin, ja käännettävä sanasto fraasien muodossa on kerätty havainnoinnin kautta. Tämän sanastotyön tarkoituksena oli löytää nimenomaan lasten arjen kannalta keskeisimmät fraasit. Havainnointi toteutetaan autenttisissa kommunikointi- ja vuorovaikutustilanteissa, päivä-

kodeissa, leireillä ja vapaa-ajalla. Käännöstyö tehtiin tiiviissä yhteistyössä opin-
näytetyöni tilaajien, sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtoreiden
kanssa. Vaatimuksena oli fraasien laaja käyttö ja soveltuvuus erilaisiin tilanteisiin.

Tässä raportissa teen toiminnankuvauksen Frapa-fraasipankin eri työvaiheista.
Sekä toiminnallinen osuus että raportti jakaantuvat viiteen eri vaiheeseen: ha-
vainnointiin, käännöstyöhön, kuvaamiseen, sivuston rakentamiseen ja raportoin-
tiin. Havainnoinnista tiedonkeruumenetelmänä kerron luvussa 4, käännöstyöstä
ja videoiden kuvaamisesta luvussa 5 ja sivuston rakentamisesta luvussa 6. Pro-
duktin raportointina toimii tämä kirjallinen opinnäytetyö.

2 FRAASIPANKIN LÄHTÖKOHDAT

Toiminnallisena työnä eli produktina oli rakentaa internettiin avoin fraasipankki, joka on jokaisen sitä tarvitsevan käytössä. Fraasilla tarkoitetaan yleensä vakiintunutta, kiinteämuotoista sanontaa (Itkonen 2000, 136). Fraasipankilla tarkoitan tässä työssä internetsivustoa, joka toimii sanakirjan tavoin. Sivustolta voi etsiä tarvitsemaansa fraasia ja katsoa sen viitottuna videolta aina uudestaan. Fraasipankin mainonta tapahtuu pääasiassa sosiaalisen median, kuten Facebookin ja Instagramin kautta. Oman Facebook ja Instagram-profiilin kautta pystyn jakamaan fraasipankin osoitetta tuttavapiirilleni, jotka taas jakavat sitä eteenpäin. Työni tilaajat mainostavat sivustoa laajalle tuttava- ja oppilasverkostolleen, jonka kautta tietoisuus leviävää nopeasti. Lisäksi jaan internetsivuston linkin kaikkiin Keski-Suomen ja Kuopion alueen päiväkodeihin.

Valmis fraasipankki sisältää yleisimmät lasten kanssa käytetyt fraasit arjen tilanteisiin. Nämä fraasit on kerätty autenttisisissa tilanteissa havainnoimalla ja ne toistuivat tilanteissa joko täysin samanlaisina tai pienin eroin. Havainnointi tapahtui kuuntelemalla ja fraaseja ylös kirjoittamalla. Toimeksiantajien toiveena oli, että fraasipankki sisältäisi 30–50 fraasia, jotka löytyisivät niin suomalaisella viittomakielellä, viitotulla puheella, kuin tukiviittomillakin tuotettuna. Fraasipankista löytyisi jokaista fraasia kohden kolme videota. Työn edetessä päädyimme kääntämään 33 fraasia, sekä kaikki neljä fraasikategorioiden otsikkoa. Kerron lisää fraasien karsimisesta alaluvussa 5.1.

Fraasipankki on tarkoitettu viittomia käyttävien lasten kanssa työskenteleville, kuten esimerkiksi opettajille, ohjaajille, tulkeille ja hoitajille. Lisäksi fraasipankista hyötyvät myös näiden lasten vanhemmat ja lähipiiri. Fraasipankkia käytetään työkaluna, josta voi tarkistaa arjen fraasien viittomavastineet. Fraasipankki on käyttäjilleen ilmainen, selkeä ja helppokäyttöinen, jotta käyttäjä löytää suomenkielisille fraaseille helposti viitotun vastineen. Fraasit on viitottu videoilla rauhallisesti ja selkeästi, mikä helpottaa fraasien opettelua. Videot eivät sisällä erikseen viittomien opetusta, vaan videoissa näkyy ainoastaan fraasi tuotettuna valitulla kommunikaatiomenetelmällä.

2.1 Toiminnallisen opinnäytetyön aiheen valinta ja taustat

Toimintatutkimus ei ole varsinainen tutkimusmenetelmä, vaan käytännön kehittämistyötä ja tutkimusta yhdistävä lähestymistapa. Toimintatutkimuksessa pyritään löytämään käytännön keinot tehdä asioita paremmin, sekä koota tietoa, joka palvelee toiminnan kehittämistä. (Heikkinen 2015, 204.) Koin toimintatutkimuksen ja toiminnallisen opinnäytetyön itselleni mielekkäimpänä vaihtoehtona, koska pidän tekemällä oppimisesta. Lisäksi halusin opinnäytetyöstäni jäävän jälkeen jotakin konkreettista, josta olisi hyötyä myös muille.

Ennen aihevalintaa olin miettinyt erilaisia lapsiin tai liikuntaan liittyviä aiheita, mutta en ollut päässyt ajatusta pidemmälle. Lopulta aihe opinnäytetyölleni tuli Outi Pippurilta keväällä 2017. Tällaiselle internetistä löytyvälle fraasipankille on ollut kysyntää, joka lisäsi kiinnostustani aihetta kohtaan. Aihetta rajattiin 30-50 fraasiin, koska sen koettiin olevan sopiva määrä fraasipankiksi, sekä yhden ihmisen opinnäytetyöksi. Opinnäytetyön laajuutta oli mahdollista muuttaa fraasien lukumäärää karsimalla tai lisäämällä.

Vastaavaa työtä ja fraasipankkia ei ole aikaisemmin tehty, joskin internetistä löytyy sivustoja, joissa opetetaan viittomaan erinäisiä lauseita ja fraaseja. Yksi esimerkki tällaisesta on Käsipuhe-sivusto, jossa itseoppinut äiti opettaa tukiviittomia (Friström 2017). Omassa työssäni olennaiseksi asiaksi nousee fraasien oikeaoppisuus ja jokaisen viittoman tarkka tuottaminen. Hyvänä apuna oli niin Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtorit, kuin molemmat työni tilaajat Outi Pippuri ja Saara Lautala. Heiltä sain paljon palautetta projektin aikana.

2.2 Tavoite, kehittämistehtävä ja menetelmät

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa internettiin helposti käytettävissä oleva ja ilmainen sivusto, josta löytyy tyypillisimpiä lasten kanssa käytettäviä fraaseja suomalaisella viittomakielellä, viitotulla puheella ja tukiviittomilla tuotettuna. Tein tiivistä yhteistyötä toimeksiantajieni ja lehtoreiden kanssa, jotta jokainen fraasi on viitottu fraasipankissa oikein.

Kehittämistehtävänäni on toiminnan kuvaus työn eri vaiheista ja siitä, mitä tulee ottaa huomioon fraasipankkia rakentaessa. Opinnäytetyöni kirjallinen osuus sisältää kuvauksen prosessin etenemisestä, joka on nähtävissä kuvassa 1. Prosessin vaiheiden lisäksi kerron raportissa, millaisia havaintoja olen työn edetessä tehnyt. Pyrin raportissani avaamaan myös projektin aikana vastaan tulleita ongelmia sekä ratkaisuja niihin. Kerron esimerkiksi eri kommunikaatiomenetelmien käänkösiin liittyvistä ongelmanratkaisukeinoista luvussa 3.

Kuva 1. Kuvaus opinnäytetyöprosessista.

Kuvassa 1 näkyy, kuinka niin toiminnallinen osuus, kuin myös tämä kirjallinen opinnäytetyöni jakaantui viiteen osa-alueeseen. Jokainen osa-alue edellyttää, että edellinen osa-alue on tehty huolellisesti. Olisi mahdotonta toteuttaa kuvaus ja editointi ennen huolellista käännöstyötä. Raportointi kulki mukana koko prosessin ajan, eikä sen aloittaminen vaatinut muiden osa-alueiden valmistumista. Toiminnallinen opinnäytetyö vaatii muistiinpanojen tekemistä koko prosessin ajan, jotta raportointi eli kirjallisen työn tekeminen on mahdollista.

Työstin produktin, eli Frapa-fraasipankin sanastotyön keinoin ja hyödynsin muun muassa havainnointia. Ennen havainnointia tein taustatutkimusta erilaisista internet-sivustoista, luin keskustelupalstoja, keskustelin lasten kanssa työskentelevien, sekä pienten lasten vanhempien kanssa ja perehdyin alan kirjallisuuteen. Sanastotyön tavoitteena on tehostaa viestintää tietyllä alalla ja se on perinteisesti projektitoimintaa. Sanastotyöllä on selkeä tavoite, aikataulu ja rajalliset resurssit (Sanastokeskus 2018). Tämän sanastotyön tarkoituksena oli löytää nimenomaan lasten arjen kannalta keskeisimmät fraasit. Keskeisimmät fraasit löytyivät nimenomaan seuraamalla lasten kanssa kommunikoivia aikuisia ja kirjoittamalla lauseita ylös. Lauseita läpi lukemalla huomasin nopeasti, mitkä aihepiirit ja fraasit toistuvat kommunikoinnissa.

2.3 Fraasipankki käsitteenä ja työkaluna

Fraasilla tarkoitetaan yleensä vakiintunutta, kiinteämuotoista sanontaa (Itkonen 2000, 136; Suomisanakirja 2018). Tässä työssä käytän termiä fraasi kuvaamaan lasten kanssa käytettyjä vakiintuneita ilmauksia. Perinteisesti vakiintuneet lauseet liittyvät lasten arkielämään ja päivittäin toistuviin askareisiin, kuten nukku-
maanmenoon, syömiseen ja leikkimiseen (Family education 2018). Fraaseja käytetään arjessa auktoriteetin apuvälineenä, kun lapsilta kielletään tiettyjä asioita, rohkaistaan tekemään jotakin muuta tai kehuaan positiivisesta toiminnasta (Kalliala 2008, 19–23). Toiset valikoiduista lauseista ovat vakiintuneempia kuin toiset ja näitä käytetään tietyssä muodossa. Suurimmasta osasta fraaseja on olemassa myös paljon variaatioita. Päätin käyttää kaikista lauseista termiä fraasi. Produktin nimi Frapa-verkkofraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoiville, syntyi jo

opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa. Nimi Frapa tulee sanojen fraasi ja pankki alkukirjaimista. Nimi on lyhyt ja se jää helposti ihmisille mieleen, vaikka se ei suomen kielen sanana tarkoita mitään. Koska nimi oli toimiva, en kokenut tarvetta muuttaa sitä työn edetessä.

Kutsuimme toimeksiantajieni kanssa tätä internetistä löytyvää fraasien kokoelmaa jo työn suunnitteluvaiheessa fraasipankiksi. Fraasipankkiin tutustuminen on sekä helppo tapa oppia uutta, että kerrata jo opittua. Yksittäisiä viittomia löytää internetistä monesta sanakirjasta, tällaisia ovat esimerkiksi Suomen viittomakielen verkkosanakirja Suvi sekä SignWiki - Suomalaisen viittomakielen wikisanakirja. Frapa-fraasipankki eroaa muista sanakirjoista siinä, että se tarjoaa käyttäjilleen kokonaisia lauseita yksittäisten viittomien sijaan. Verkkosanakirjoja voi käyttää fraasipankin lisänä, kun haluaa muokata fraaseja laajempaan käyttöön. Linkki Frapa- fraasipankkiin löytyy liitteestä 1.

3 TUKIVIITTOMAT, VIITOTTU PUHE JA SUOMALAINEN VIITTOMAKIELI

Tämän työn produkti, Frapa - fraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoi-ville, sisältää eri tavoin viitottuja videoita. Videot on tuotettu tukiviittomilla, viitotulla puheella ja suomalaisella viittomakielellä. Tässä luvussa kerrotaan, mitä nämä termit tarkoittavat ja ketkä ovat näiden kommunikaatiomenetelmien käyttäjiä. Fraasit on jaettu kommunikaatiomenetelmän ja kielen, ei asiakasryhmän mukaan. Tein tämän valinnan, koska ei voida luokitella, että tietyn ryhmän edustaja käyttää tiettyä kommunikaatiomenetelmää.

Käytettäessä termiä ”viittominen”, täytyy muistaa, että suomalainen viittomakieli on luonnollinen kieli, kun taas viittomakommunikaatio on aina puhutun kielen tukimenetelmä. Viittomakommunikaatioilla tarkoitetaan viitottua puhetta ja tukiviittomia. On tärkeää erottaa nämä kolme termiä toisistaan, vaikka niistä löytyy myös yhtäläisyyksiä. (Vatanen & Rantala 2006,12.) Käytän tässä raportissa termiä kommunikaatiomenetelmä, jolla viitataan tukiviittomiin, viitottuun puheen ja suomalaiseen viittomakieleen.

Yleisimpiä viittomakommunikaatiota käyttäviä ryhmiä on viisi. Henkilöt, joilla on kielen kehityksellisiä häiriöitä, kuulovammaiset, kehitysvammaiset, autistit ja CP-vammaiset. (Miettinen & Olkkonen 2006, 61-62.) Tarkoituksena on, että fraasipankkini palvelee kaikkia näitä ryhmiä. Kuulovammaiset voidaan jakaa neljään ryhmään: kuurot, huonokuuloiset, kuuroutuneet ja kuulomonivammaiset (Miettinen & Olkkonen 2006, 61). Alle 18-vuotiaita kuuroja ja huonokuuloisia on Suomessa arvioilta noin tuhat. Heistä osa on kuuroutunut myöhemmin ja osa syntynyt kuulovammaisina. Osalla näistä lapsista on sisäkorvaistute. (Kiili & Pollari 2012, 12.)

Viitottua tekstiä voidaan merkitä muistiin suomenkielisten vastineidensa sanoilla. Tällöin teksti kirjoitetaan suuraakkosin ja muistiinmerkitsemistavasta käytetään termiä glossaaminen. (Hytönen & Rissanen 2006, 33.) Seuraavissa alaluvuissa käytän tätä merkitsemistapaa havainnollistavissa esimerkeissä.

3.1 Tukiviittomat

Tukiviittomat ovat suomalaisen viittomakielen yksittäisiä perusviittomia, joita käytetään puheen tukena. Näistä voidaan käyttää termejä tukiviittomat, avainviittomat tai selkoviittomat, mutta yleisimmin käytetty termi on tukiviittomat. Tukiviittomia käytetään lasten kanssa, kenellä on havaittu puheen tai kielenkehityksen häiriöitä. Tässä kommunikaatiomenetelmässä suomenkielisestä tekstimassasta tuetaan viittomalla kommunikoinnin kannalta keskeisimmät sanat. Termiä tukiviittomat tulisi käyttää vain, kun puhutaan muutamalla viittomalla tuetusta lauseesta. Kyse on siis puhetta tukevasta apukeinosta, ei kielestä. (Papunet 2018a; Takala & Sume 2016, 44.)

Tukiviittomin tuotetut videot ovat todella tärkeä osa fraasipankkia, koska niiden käytöstä hyötyy valtava määrä lapsia. Tukiviittomista hyötyvät esimerkiksi huonokuuloiset, autistiset ja kehitysvammaiset lapset sekä ne lapset, joilla on kielellinen erityisvaikeus – edellyttäen, että lapsen lähiympäristön ihmiset käyttävät tukiviittomia ja täten antavat mallin lapselle. Lasten kanssa on myös mahdollista muokata viittomaa motorisesti helpompaan muotoon, jotta lapsen on helpompi tuottaa se itse. (Takala & Sume 2016, 44.) Fraasipankin videoissa tuotettiin kaikki viittomat perusmuodossa, selkeillä ja oikeaoppisilla käsimuodoilla. Viittoman perusmuoto tarkoittaa, ettei viittomaa ole taivutettu. Käsimuodolla tarkoitetaan sormien asentoa viittoman aikana (Papunet 2018d).

Tukiviittomalla tuetaan kommunikoinnin kannalta olennaisin sana tekstimassasta. Huomasin käännöstyötä tehdessäni, kuinka vaikeaa on valita viittomalla tuettava sana kustakin fraasista ilman tilannesidonnaisuutta. Esimerkiksi fraasi ”Mikä sinun nimesi on?” voidaan tuottaa tukiviittomin kolmella eri tavalla. Olen esimerkissä (1) merkinnyt viitottavan sanan seuraakkosin:

- (1) ”MIKÄ sinun nimesi on?”
 ”Mikä SINUN nimesi on?”
 ”Mikä sinun NIMESI on?”

Valittu tuottamistapa riippuu kontekstista ja siitä, mikä sanoista puhuja/viittoja koee avainsanaksi eli tärkeimmäksi sanaksi. Mikään esimerkkilauseista ei ole tuotettu väärin, mutta en voinut tuottaa videota jokaisesta mahdollisesta vaihtoehdosta, vaan sivustolle tuli valita vain yksi.

3.2 Viitottu puhe

Viitottu puhe on kommunikaatiomenetelmä, joka tukee huulilta lukua. Viitotussa puheessa huulio, eli huulten asento artikuloidessa voidaan tuottaa joko äänen kanssa tai ilman sitä. Viitotun puheen käyttäjiä ovat pääasiassa huonokuuloiset tai puheen oppimisen jälkeen kuuroutuneet henkilöt. Moni sisäkorvaistutteen saanut lapsi käyttää viitottua puhetta. Viitottu puhe on viitottua suomen kieltä eli viitotun puheen rakenne seuraa puhutun kielen rakennetta. Viitotusta puheesta käytetäänkin myös termiä viitottu suomi. Toisin kuin tukiviittomien käytössä, viitotussa puheessa tuotetaan viittomalla jokainen sana. Viitotussa puheessa tuotetaan viittomin myös aikamuodot. (Papunet 2018b; Takala & Sume 2016, 46; Widberg-Palo & Seilola 2012, 27.)

Viitotun puheen osalta haastavinta oli OLLA-viittoman käyttö. Suomalaisessa viittomakielessä käytetään ainoastaan omistavaa OLLA-viittomaa, mutta viitotun puheen tuottamisessa täytyy muistaa myös toteava OLLA-viittoma. (Jantunen 2009, 46-48.) Suomen kielessä toteava ”olla” on kopulaverbi, jolla on kieliopillinen merkitys. Kaikissa kielissä, kuten suomalaisessa viittomakielessä kopulaverbiä ei kuitenkaan käytetä. (Tieteen termipankki, 2017.) Tässä työssä omistavasta OLLA-viittomasta käytetään glossia OMISTAA ja toteavasta OLLA-viittomasta glossia OLLA.

Esimerkki (2) suomenkielisestä lauseesta, jossa olla-sana on omistavassa merkityksessä ja tämän vastine viitotulla puheella, jossa on omistava OLLA-viittoma:

(2) ”Minulla on kissa”

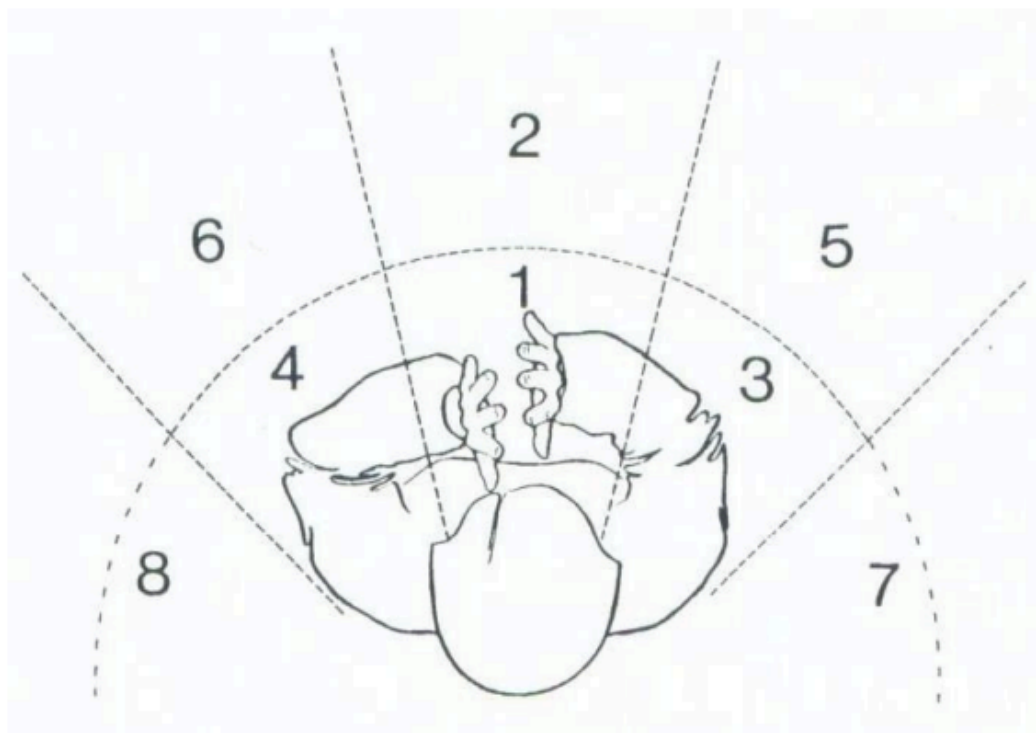
MINÄ OMISTAA KISSA

Esimerkki (3) suomenkielisestä lauseesta, jossa olla-sana on toteavassa (eli esimerkiksi luonnehtivassa) merkityksessä ja alla lauseen vastine viitotulla puheella, jossa on toteava OLLA-viittoma:

(3) ”Kissa on ruskea”

KISSA OLLA RUSKEA

Tässä opinnäytetyössä tällaisesta hyvä esimerkki on käyttämäni lause ”Mikä sinun nimesi on?”. Tämä tuotetaan viitotulla puheella muodossa: ”MIKÄ OMA-2 NIMI OLLA?”. Kyseisessä lauseessa OLLA-viittoma on nimenomaan toteava. Merkintä OMA-2 puolestaan tarkoittaa OMA-viittomaa tuotettuna viittomatilan kohdassa 2. Glossi OMA-2 vastaa suomen kielen sanaa ”sinun”. Rissanen (1990) mukaan viittomatila on jaettu 8 osaan viittojan ympärille (Kuva 2).

Kuva 2. Paikannuskuvio (Rissanen 1990, 18).

Yksi tarkkuutta vaativa osuus viitotulle puheelle käännettäessä oli huulio. Viitotua puhetta tuottaessa huulion on oltava suomen kielen mukainen ja kaikki sanat tulee taivuttaa, kuten puhuessa. Taivutuspäätteitä oli esimerkiksi fraasissa ”Käy pissillä ja aloita pukemaan, niin mennään ulos”.

3.3 Suomalainen viittomakieli

Suomalainen viittomakieli on tällä hetkellä arvioilta 4500 kuuron äidinkieli, lisäksi noin 10 000 kuulevaa henkilöä käyttää sitä vieraana kielenä. Suomalaista viittomakieltä käyttävien henkilöiden ryhmää kutsutaan usein viittomakieliseksi yhteisöksi. (Jantunen 2003, 22-23.) Suomalainen viittomakieli koostuu käsien liikkeistä, ilmeistä ja eleistä ja sillä on oma kielioppinsa. Viittomakieli ei ole kansainvälistä, koska viittomakielet ovat syntyneet kommunikaation tarpeesta eri puolilla maailmaa, viittomat saavat myös paljon vaikutteita maan puhutusta kielestä. (Mesch 2004, 12-13; Takala & Sume 2016, 38.)

Suomalainen viittomakieli eroaa suomen kielestä hyvin paljon. Tämä toi omat haasteensa myös käännöstyöhön. Viittomakielellä asioita voidaan ilmaista samanaikaisesti muun muassa tuottamalla yhtä aikaa viittoma ja tietynlainen ilme. Näin tuotin esimerkkilauseen (4) tuottaen samalla kysyvän ilmeen. Mikäli ilme olisi ollut neutraali, fraasi olisi ollut toteava ”Sinulla on vessahätä”. Merkintä OS-2 tarkoittaa osoitusta tuotettuna viittomatilan kohdassa 2 (Kuva 2).

(4) ”Onko sinulla vessahätä?”

VESSA HÄTÄ OS-2?

Toinen haasteita tuova ero puhutun ja viitotun kielen välillä on tilankäyttö. Viittomakielessä käytetään kolmiulotteista tilaa kieliopillisena elementtinä (Kotimaisten kielten keskus 2018). Kun viittomakielessä luodaan tilaan jokin paikka tai tavara, esimerkiksi palikat, voidaan niihin myöhemmin viitata osoittamalla. (Takala & Sume 2016, 38-40; Vivolin-Karèn & Alanne 2011, 15.) Esimerkissä (5) viitoin ensin palikat viittomatilan kohtaan 4 (Kuva 2) ja näin ollen niihin pystyi viittaamaan uudestaan osoituksella.

(5) ”Montako palikkaa näet?”

PALIKKA OS-4 KATSOA OS-4 MONTAKO OS-4?”.

Suomalainen viittomakieli ja puhuttu suomen kieli eroavat toisistaan monin eri tavoin, nämä kaksi eroa nousivat kuitenkin eniten pinnalle käännöstyön aikana.

4 FRAASIEN KERÄÄMINEN JA KERÄYSPAIKAT

Ensimmäinen osuus produktissani oli kerätä fraaseja. Keskityin keräämään fraaseja suomen kielellä, koska fraasipankin kohdeyleisönä ovat suomenkieliset käyttäjät. Kirjasin jokaisen keräämäni fraasin ylös ja merkitsin muistiinpanoihini, mikäli sama fraasi toistui eri tilanteissa. Keräsin materiaalia myös suomalaisella viittomakielellä, joka tuki käännöstyötä. Viittomakieliset fraasit kirjasin ylös suomen kielen vastineilla, ja esimerkiksi niiden sanajärjestystä pystyin käyttämään apuna käännöstyössä. Fraasien tuli olla melko lyhyitä ja moneen tilanteeseen sopivia, sekä helposti muokattavia. Koimme toimeksiantajien kanssa, ettei ole olennaista koota liian samankaltaisia fraaseja, joita erottaa vain yksi sana/viittoma, koska näiden muokkaaminen omaan käyttöön tapahtuu helposti esimerkiksi viittomasanakirjoja käyttäen. Kun fraasista vaihtaa yhden viittoman toiseksi, muuttuu fraasin merkitys. Tällaisia fraaseja ovat esimerkiksi ”Onko sinulla wc-hätä?” ja ”Onko sinulla nälkä?”.

Valitsimme ohjaavan lehtorin ja toimeksiantajieni kanssa keräystavaksi havainnoinnin autenttisessa ympäristössä, päiväkodeissa, leikkipuistoissa, leireillä ja kaupan kassajonossa. Havainnointia pidetäänkin erinomaisena menetelmänä nimenomaan vuorovaikutuksen tutkimuksessa. Kyselyn ja haastattelun avulla ihmiset kertovat, mitä he itse havainnoivat. Havainnoinnilla taas saadaan välitöntä tietoa siitä, mitä todella tapahtuu, kuinka ryhmä tai organisaatio toimii. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 212-213.) Havainnoinnin kautta sain lopulliseen työhön nimenomaan fraaseja, jotka ovat arjessa aktiivisessa käytössä. Havainnointini oli osallistavaa havainnointia, jossa havainnoitsija on osallisena toimintaan (Tieteen termipankki 2014). Tavoitteena oli toteuttaa havainnointi mahdollisimman eettisesti.

Havainnoinnin lisäksi perehdyin myös alan kirjallisuuteen, selasin internetin keskustelupalstoja, sekä keskustelin lasten kanssa työskentelevien ja pienten lasten vanhempien kanssa. Näytin tutuille äideille ja isille jo kerättyjä fraaseja ja keskustelimme siitä, mitkä niistä tuntuivat tutuille ja missä tilanteissa mitäkin fraaseja käytetään. Internetistä löytyi myös useita listauksia lasten kanssa käytetyistä arjen fraaseista, jotka liittyivät usein peseytymiseen, syömiseen tai ulkoiluun (Kodinkuvalehti 2017; Family education 2018; English harmony 2015). Halusin perehtyä aiheeseen mahdollisimman tarkasti, joten käytin eri kanavia löytääkseni tietoa lasten ja aikuisten välisestä kommunikoinnista.

4.1 Juniori-ohjelma

Työskentelin kesäkuussa 2017 Kuurojen Palvelusäätiön Juniori-ohjelman intensiivikurssilla lasten ja nuorten ohjaajana. Juniori-ohjelma on Kuurojen Palvelusäätiön järjestämä valtakunnallinen ohjelma, joka tarjoaa viittomakielen opetusta ja vertaistukea kuurojen, huonokuuloisten ja viittomakommunikaatiota käyttävien lasten perheille (Kuurojen Palvelusäätiö, 2018). Kurseille osallistuvat niin näiden lasten vanhemmat, kuin eri ikäiset sisaruksetkin. Mukana voi olla myös muuta lähipiiriä, kuten isovanhempia tai serkkuja. Lastenohjaajana toimin lasten kanssa suurimman osa valveillaoloajasta, järjestäen erilaisia aktiviteetteja ja ohjaten esimerkiksi ruokailutilanteita. Kurssilla kielenä toimii pääasiassa suomalainen viittomakieli, mutta myös viitottu puhe ja puhuttu suomen kieli ovat käytössä esimerkiksi kuulevien lasten kanssa, joiden viittomakielen taito ei vielä riitä.

Olimme työn tilaajan kanssa keskustelleet jo ennen kurssia mahdollisuudestani kerätä fraaseja työn ohessa. Jokaisen työpäivän jälkeen kirjoitin ylös kaikki päivän aikana muistiin jääneet fraasit, joita pystyisin hyödyntämään opinnäytetyössäni. Valitsin fraasit, jotka toistuivat päivän aikana, koska nuo fraasit ovat toistuvuutensa vuoksi juuri keskeisimpiä fraaseja lasten ja aikuisten välisessä kommunikoinnissa. Olin mukana myös Juniorin viikonloppukurssilla syksyllä 2017. Myös tämän kurssin aikana keräsin fraaseja itselleni ylös.

Pyrin keräämään fraaseja mahdollisimman erilaisista tilanteista, kuten ruokailu, ulkoilu ja leikkiminen. Huomasin havainnoinnin yhteydessä, että suuri osa lasten

kanssa käytävästä kommunikoinnista on aikuisen puolelta kysymysten esittämistä. Myös kieltoja ja kehotuksia kerääntyi helposti. Ensimmäisessä listassani oli kymmeniä kysymyksiä ja lähes saman verran ”Ei saa...” tai ”Älä...” -alkuisia fraaseja (Liite 2). Pyrin keskittymään tämän huomattuani myös kehujen havainnointiin. Aloitin päässäni kategorisoimaan fraaseja jo keräysvaiheessa kysymyksiin, kehuihin, kieltoihin ja kehotuksiin. Suurin osa keräämistäni fraaseista kuuluvat johonkin näistä kategorioista.

4.2 Päiväkodit

Kun havainnoi nimenomaan lapsille kohdistuvaa kommunikointia, ihanteellinen paikka havainnoinnille ovat päiväkodit. Laitoin sähköpostia yhteensä viiteentoista eri päiväkotiin Jyväskylän, Laukaan ja Kuopion alueella ja sain vastaukset kahdesta. Näille molemmille päiväkodeille sopi, että toteutin havainnointia heillä yhden päivän ajan. Havainnointia aineistonkeruumenetelmänä on kritisoitu siitä, että se voi häiritä paikallaolijoita ja jopa muuttaa heidän käyttäytymistään (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 213). Pyrin toiminnallani olemaan tilassa mahdollisimman vähän häiriöksi, istumalla esimerkiksi hiukan sivummalla luokkatilassa. Lasten kanssa on kuitenkin mahdotonta olla vain sivusta seuraaja, koska lapsille jokainen paikalla olijalla on yksi aikuinen lisää. Ainakin minulle oli luontevaa mennä tilanteiden mukana, milloin auttamalla kenkiä jalkaan, milloin kaatamalla lisää maitoa. Tämä vaikutti fraasien keräämiseen niin, että en ollut joka hetki paperi ja kynä kädessä kirjoittamassa fraaseja ylös, vaan jouduin pitämään niitä myös muistissani.

Ensimmäinen havainnointipäiväni oli Haapaniemen päiväkodissa Kuopiossa ja toinen Päiväkoti LauluPuussa, Laukaassa. Toteutin molemmat havainnointipäiväni joulukuussa 2017 ja vietin molemmissa päiväkodeissa aikaa viitisen tuntia. Kirjoitin päivien aikana ylös kymmeniä lapsille kohdistettuja fraaseja ja lauseita. Samat fraasit toistuivat päivien aikana, joten oli helppo huomata, mitkä fraasit olivat keskeisiä. Keskeisimpiä fraaseja oli esimerkiksi ”Älä koske!”, ”Tule tänne!” ja ”Mitä sinä haluat tehdä?”. Haapaniemen päiväkodissa keskustelin myös työntekijöiden kanssa kerätyistä fraaseista päivän lopuksi. Olimme yhtä mieltä siitä,

että nuo keräämäni fraasit kuvaavat sitä, kuinka päiväkodissa kommunikoidaan päivittäin.

4.3 Jatkuva havainnointi

Opinnäytetyön fraasien keruu kulki mukana jatkuvasti myös vapaa-ajalla, eli hyödynsin omia kontaktejani ja arjen tapahtumia. Mukanani kulki vihko, johon kaikki fraasit oli kirjoitettu. Siihen oli helppo tehdä merkintöjä fraasien toistuvuudesta ja kirjoittaa ylös uusia fraaseja. Kuuntelin pienten lasten vanhempia ruokakaupassa ja siskoani automatkoilla. Lapsia sekä heidän vanhempiaan, isovanhempiaan ja hoitajia on kaikkialla. Havainnointi on tarkkailua, mutta sen erottaa arkipäivän tarkkailusta tietyt vaatimukset (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 212). Minun tapauksessani vaatimuksena oli fraasin laaja käyttö ja soveltuvuus erilaisiin tilanteisiin. Halusimme, että samaa fraasia voisi käyttää monessa tilanteessa ja sitä voisi muokata helposti esimerkiksi yhtä viittomaa vaihtamalla. Sekä minun että toimeksiantajieni mielestä yhtä selkeää fraasien lähdettä tärkeämpää oli fraasien monipuolisuus ja lopputulos.

5 KÄÄNNÖSTYÖ

Tässä luvussa kerron fraasien käänносprosessista, joka sisältää kerättyjen fraasien karsimisen, fraasien kääntämisen ja ensimmäiset versiot videoista. Kääntäjän ensimmäinen tehtävä on selvittää käännöksen funktio, miksi käännöstä tehdään. Usein viittomakielistä käännöstä tehtäessä on tärkeintä välittää asiasisältö. (Roslöf & Veitonen 2006, 110.) Tein fraasien kääntämisen tiiviissä yhteistyössä toimeksiantajieni ja lehtoreiden kanssa, jotta käännökset ovat mahdollisimman oikeaoppisia ja vastaavat suomenkielisiä fraaseja semanttiselta merkitykseltään. Haastavinta oli tukiviittomin tuotettujen fraasin kääntäminen, koska minulla oli ennuudestaan todella vähän kokemusta tukiviittomien käytöstä. Sain kuitenkin myös tähän apua monelta taholta käännöstyöni aikana.

5.1 Kerättyjen fraasien karsiminen

Fraaseja kerääntyi listaani 130 kpl (Liite 2), joista aloitin karsinnan. Koska teen opinnäytetyötäni yksin, täytyi fraasien lopullista määrää pohtia myös kuormittavuuden näkökulmasta. Alun perin toimeksiantajani pyysivät minulta työtä, jossa olisi 30-50 fraasia. Koska jokaisesta fraasista oli tarkoitus tuottaa kolme videota, olisi 50 fraasia tehnyt jo 150 videota kuvattavaksi, editoitavaksi ja lisättäväksi sivustolle. Tämä olisi laajentanut työtäni turhan paljon, joten päädyimme siihen, että pyrin lopullisessa työssäni 30 fraasiin. Oli myös alusta asti selvää, että fraaseja voi karsiutua pois vielä kuvaus- ja editointivaiheessa. Mikäli huomaisimme esimerkiksi kuvaustilanteessa, ettei fraasin käännösvastine toimi, voisi fraasin jättää lopullisesta fraasipankista pois. Tiedostin myös, että samasta fraasista voidaan videoida useampi käännösvastine, esimerkiksi yhden viittoman erolla.

Kun olin saanut kerättyä tarpeeksi materiaalia havainnoinnin kautta, alkoi fraasien ensimmäinen karsiminen. Tein Word-tiedoston useimmin esille tulleista ja mielestäni parhaiten toimeksiantooni sopivista fraaseista, joita oli yhteensä 54

(Liite 3). Nämä olivat fraaseja, joiden kohdalla vihossani oli monta merkintää toistuvuudesta ja jotka olisivat helposti käytettävissä ja muokattavissa erilaisiin tilanteisiin. Lähetin tiedoston molemmille toimeksiantajilleni ja odotin heidän kommenttejaan fraaseista. Lopullisen karsinnan teimme tilaajan kanssa puhelinyhteydessä ja saimme rajattua fraasit 33:een. Fraasit, jotka karsimme pois, olivat samankaltaisia valittujen fraasien kanssa tai muuten vähemmän relevantteja, kuten harvinaisempaan tilanteeseen sopivia. Jätimme pois esimerkiksi fraasin ”Saikos siihen koskea?” ja jätimme fraasin ”Älä koske!”, koska jälkimmäinen fraasi toistui havainnoinnin aikana enemmän ja se on selkeämpi ohje, kuin johdatteleva kysymys.

Tilaajani toivoivat minulta myös, että fraaseista löytyisi kaikki eri kysymyssanat, joka vaikutti fraasien karsimiseen ja muokkaamiseen. Karsinnassa jätimme pois esimerkiksi fraasit: ”Sattuiko sinuun?” ”Missä olet ollut?” ja ”Ei saa mennä niin kauas”, ja jäljelle jäivät samankaltaiset ”Mihin kohtaan sattuu?” ja ”Minne olet menossa?”. Näin saimme lopullisiin fraaseihin mukaan kysymyssanat ”Mihin” ja ”Minne”.

5.2 Kääntämisen teoria ja käytäntö

Kun fraasit oli saatu karsittua lopulliseen määräänsä (Liite 3), alkoi käännöstyö. Viittomakielelle ei ole olemassa omaa käännösteoriaa, joten tutustuin puhuttujen kielten käännösteorioihin, joita voidaan hyödyntää myös viittomakielelle ja viittomakommunikaatioille käännettäessä. Valitsin käännösteoriakseni skoposteorian, joka on yksi tunnetuimmista käännösteorioista. Sanalla skopos tarkoitetaan tarkoitusta, päämäärää ja tavoitetta, joka onkin skoposteoriassa käännöksen tärkein kriteeri. Valitsin käännösteorian, koska työssäni on nimenomaan tärkeintä kääntää fraasien tavoite. Jos haluamme kertoa lapselle, ettei toisen kädestä saa ottaa, on tärkeintä, että viesti menee perille. Skoposteorian mukaan käännös on onnistunut, kun sen tavoite täyttyy. (Hytönen 2006, 66-72.)

Jokainen fraasi tuli glossata, jotta muistin ilman videointia, kuinka olin sen kääntänyt. Glossaamisella tarkoitetaan viitotun tekstin muistiin merkitsemistä, eli viittomat merkitään ylös suomenkielisten vastineittensa sanoilla. Sanat merkitään niiden perusmuodossa, ja glossit kirjoitetaan aina suuraakkosin. (Hytönen 2006, 33.) Esimerkiksi: TYTTÖ SYÖDÄ. Käytän tässä työssä termiä glossaus myös tukiviittomin tuotettujen fraasien muistiin merkitsemisestä. Tukiviittomin tuotetut fraasit ovat suomenkielisiä; vain yhden sanan kohdalla on viittoman glossi, mutta yhtenäinen termi selkeyttää raporttia kokonaisuutena. Olen siis merkinnyt suuraakkosin sanan, jonka kohdalla tukiviittoma tuotetaan, kuten esimerkissä (6).

(6) Oletpa sinä TAITAVA.

Aloitin käännöstyön itsenäisesti ja tein fraaseista yhden Excel-taulukon (Liite 4). Taulukkoon kirjoitin fraasit suomeksi ja tein omat sarakkeet tukiviittomille, viitotulle puheelle ja suomalaiselle viittomakielelle, joista jokaisen väritin omalla värillään taulukon selkeyttämiseksi. Tukiviittotujen fraasien glossit väritin vihreällä, viitotun puheen violetilla ja suomalaisen viittomakielen sinisellä. Näihin sarakkeisiin kirjoitin käännösten glossit fraaseista. Muokkasin taulukkoa käännöstyön edessä sekä aina saadessani palautetta lehtoreilta tai toimeksiantajiltani. Suurin muuttuja oli viittomajärjestykset suomalaisen viittomakielen fraaseissa. Myös esimerkiksi käytetyt viittomat vaihtuivat muutaman fraasin osalta. Liitteestä 4 löytyy lopullinen Excel-taulukko, johon on tehty kaikki muutokset.

Kun olin tehnyt ensimmäiset versiot käännöksistäni, tapasin Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtoreita saadakseni palautetta käännöksistäni. Tukiviittomin ja viitotulla puheella tuotetut fraasit katsoin yhdessä viittomakommunikaatioon perehtyneen lehtorin kanssa. Suomalaisella viittomakielellä tuotetut fraasit taas kävin läpi äidinkieleltään viittomakielisen lehtorin kanssa. Tein palautteiden perusteella muutokset glosseihin ja lähetin korjatun Excel-taulukon opinnäytetyöni tilaajille. Sain opinnäytetyöni tilaajilta palautetta käännöksistä nopealla aikataululla. Saara Lautalalta sain palautteen sähköpostilla, kun taas Outi Pippurin kanssa kävimme fraaseja läpi videopuhelun välityksellä. Palautteet koskivat pääasiassa viittomajärjestyksestä. Näiden palautteiden perusteella tein lopulliset muutokset glosseihin.

5.3 Ensimmäiset versiot videoista

Alkuperäinen idea oli kuvata jokaisesta fraasista niin sanottu raakavideo, eli ensimmäinen versio, ja lisätä ne nettisivustolle lopullisten videoiden paikoille. Luovuin kuitenkin ideasta, sillä keskeneräistä internetsivustoa ei saanut piilotettua, vaan videot näkyisivät kaikille. Päätimme julkaista internettiin vain lopullista ja huolella tehtyä materiaalia.

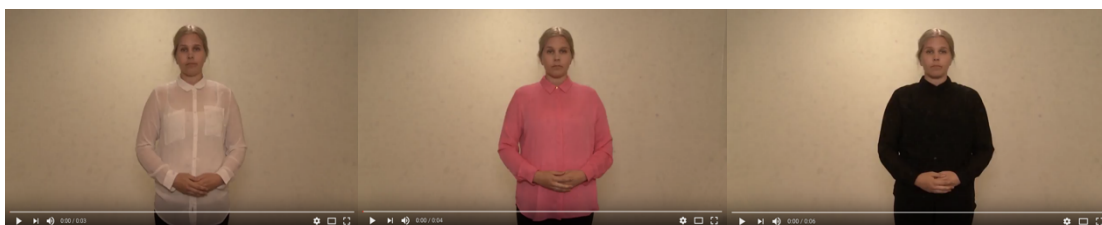
Kuvasin ensimmäiset raakavideot kaikista fraaseista maaliskuussa 2018. Kuvasin fraasit videolle niin, että tukiviittomilla tuotetut fraasit ovat yhdessä videossa, viitotulla puheella tuotetut toisessa ja viittomakieliset kolmannessa. Kuvasin fraasit peräkkäin, sammuttamatta kameraa välillä. Viitoin raakavideossa jokaisen fraasin alkuun fraasin järjestysnumeron, jotta videon seuraaminen on helpompaa. Kuvasin tukiviittomilla ja viitotulla puheella tuotetut videot äänen kanssa, koska emme olleet tuossa vaiheessa päättäneet, tuotanko lopulliset viitotun puheen videot äänen kanssa vai ilman. Suomalaisella viittomakielellä tuotin videon ilman ääntä. Viitotussa puheessa puhutun kielen sanat voidaan lausua ääneen tai artikuloida selkeästi ilman ääntä (Haaksilahti & Laatikainen 2012,148).

Kuvasin videot Photo Booth -ohjelmalla omassa asunnossani ja lisäsin ne YouTube-sivustolle piilotettuina, jolloin vain linkin saanut henkilö voi videon katsoa. Photo Booth on Applen laitteisiin sisältyvä valokuvaus- ja videointi-työkalu, jota voi käyttää joko ulkoisen videokameran tai tietokoneen oman kameran kautta (Apple inc. 2018). YouTube on internetissä toimiva videopalvelu, johon voi lisätä omia videoita ja katsella muiden tuottamia videoita (Web-opas 2018).

Sain videoistani palautetta molemmilta tilaajilta sekä sähköpostilla että videopuhelunakin. Sain positiivista palautetta erityisesti selkeästä viittomistyylistä ja käsimuodoista. Korjattavaa löytyi toki, joten tilaajani pyysivät minua tuottamaan viittomakielisistä fraaseista vielä uuden raakavideon. Osassa suomalaisella viittomakielellä tuotetuista fraaseista näkyi suomen kielen sanajärjestystä, joka tuli muuttaa. Myös tilankäyttöä ja muutaman viittoman tarkkuutta tuli lisätä fraaseihin, jotta fraasit olisivat mahdollisimman oikeaoppisia. Uuden raakavideon kuvasin

huhtikuun alussa 2018. Tällä kertaa päätin kuvata videon muutamassa osassa, jotta huolimattomuusvirheitä ei syntyisi. Muuten työstin videon samalla tavalla, kun ensimmäisten raakavideoiden kanssa. Sain jälleen laajan palautteen videostani molemmilta toimeksiantajiltani. Yksi tärkeä huomio oli keskittyä ilmeisiin. Fraasit on suunnattu nimenomaan lapsille ja se tulee näkyä myös viittojan ilmeistä. Lapset, joilla on kielellinen erityisvaikeus, hyötyvät korostetusta ilmeiden käytöstä. Esimerkiksi kertoessa tunteista, tulisi tunteen näkyä myös kasvoilta. (Aivoliitto 2018.) Lapset oppivat myös tulkitsemaan ei-kielellistä vuorovaikutusta, kuten ilmeitä, aikaisemmin kuin kielellistä vuorovaikutusta (Quillam 1994, 6 & Pappunet 2018c).

Tapasimme Outi Pippurin kanssa kaksi päivää ennen lopullisten videoiden kuvauspäivää ja kävimme läpi niin fraaseja, pukeutumista, kuin kuvauspäivän kulkuakin. Kävimme läpi aikaisemmin tehtyjä raakavideoita ja niistä saatuja palautteita ja viitoin fraaseja useampaan otteeseen Outin kommentoimissa viittomien paikkoja, käsimuotoja ja liikettä. Viittoman paikalla tarkoitetaan kohtaa viittojan keholla tai edessä olevassa tilassa, missä viittoma tuotetaan, käsimuodolla taas tarkoitetaan sormien asentoa viittoman aikana. Viittoman liike tarkoittaa käden tekemää liikettä viittoman aikana, joka voi olla esimerkiksi pyörivää, värisevää tai suoraa. (Jantunen 2003, 28.) Päätimme myös, että tuotat lopulliset videot viitotulla puheella ilman ääntä, selkeällä huuliolla. Tähän päädyimme siksi, että suurin osa viitottua puhetta käyttävistä on vaikeasti huonokuuloisia tai kuuroutuneita, jotka eivät hyödy äänenkäytöstä. Lisäksi äänetön materiaali sopii hyvin myös huulilta luvun opiskeluun.

Kuva 3. Eriväriset paidat videoissa.

Sovitin myös suunnittelemani vaatekuvasta ja päätimme, minkä värinen paita tulisi mihinkin osioon. Päätimme, että tuotat tukiviitotut fraasit valkoinen paita päällä, viitotulla puheella tuotetut pinkki paita päällä ja suomalaisella viittomakielellä tuotetut mustassa paidassa (Kuva 3). Sovimme myös, että alaosana toimii mustat

farkut, jotka eivät juurikaan näy valmiissa videoissa. Päivän lopuksi lähetimme glossien tekstitiedostot kuvaajallemme, joka helpotti kuvauspäivän kulkua.

6 FRAASIPANKIN TEKNINEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerron fraasipankin teknisestä toteutuksesta, joka sisältää videoiden lopullisen kuvaamisen, videoiden editoinnin ja fraasipankin rakentamisen. Fraasipankin tekninen toteutus oli minulle mieluisin vaihe opinnäytetyöprosessissa, koska siinä työnsä jäljen näki konkreettisesti. Alkuperäinen aikataulu oli aloittaa kuvaukset jo maaliskuussa 2018, mutta kiireinen kevät niin minun kuin toimeksiantajieni puolelta viivytti projektia ja pääsimme aloittamaan fraasipankin teknisen osuuden toukokuussa 2018.

6.1 Kuvauspäivä

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa keskustelimme siitä, kuka esiintyisi lopullisilla videoilla. Ensimmäinen idea oli, että minä ja molemmat tilaajani viitomme videoilla omat osuutemme. Tämä olisi toteutunut niin, että minun osuuteni olisi ollut tukiviittomin tuotetut fraasit, suomenkielinen toimeksiantajani olisi tuottanut viitotun puheen osuuden ja viittomakielinen suomalaisen viittomakielen osuuden. Oppimisen kannalta oli kuitenkin järkevää, että minä esiinnyn kaikille videoilla itse. Tilaajieni ohjauksessa sain otettua haltuun kaikki kommunikaatiomenetelmät. Tällä tavalla myös viittomistyyli ja viittomisen käsiala pysyivät samana videosta toiseen.

Lopullisten videoiden kuvaukset järjestimme 16.5.2018 yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Viittomakielen keskuksen kanssa, käyttäen heidän laitteistoaan ja tilaajan. Kuvaajana päivän aikana toimi Jyväskylän yliopiston av-tekniikko ja kuvausassistenttina oli opinnäytetyöni toinen tilaaja, Viittomakielen keskuksella projektitutkijana toimiva Outi Pippuri, joka on työssään vuosien ajan tehnyt kuvauksia ja videoeditointeja. Kun Outi Pippuri kertoi suunnitelmastaan kuvata videot yhtenä

päivänä, vain kolmen tunnin kuvausajalla, en uskonut sen olevan mahdollista. Ajattelin kuvausten vievän monta pitkää päivää, ja jokaisen fraasin vaativan kymmeniä ottoja. En ollut aikaisemmin ollut vastaavanlaisessa tilanteessa kameran edessä, joten jännitin tilannetta.

Halusimme tukiviittomin, viitotulla puheella ja viittomakielellä tuotettujen videoiden erottuvan toisistaan selkeästi, joten päätimme käyttää näissä eri värisiä paitoja. Näin fraasipankissa näkyy aina yhden fraasin kohdalla kolme videota, joista jokaisessa on erivärinen paita. Saman värinen paita toistuu aina eri fraasien kohdalla ilmaisten kommunikaatiomenetelmän, jolla se on tuotettu. Valitsin videoihin vaatteiksi kauluspaidat, koska mielestäni ne olivat tarpeeksi asialliset kyseiseen käyttötarkoitukseen.

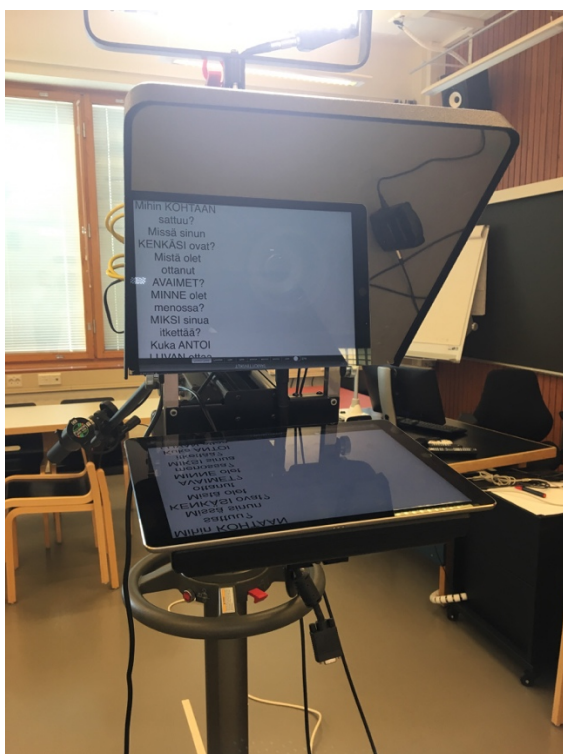
Koska käytössämme oli teleprompteri, saimme kuvattua aina yhdellä kommunikaatiomenetelmällä tuotetut fraasit yhtäjaksoisesti ilman taukoja. Teleprompteri on laite, jolla tekstitys saadaan suoraan kuvaavan kameran linssiin. Tämä mahdollistaa tekstin lukemisen ja suoraan kameraan katsomisen yhtä aikaa. (Pro-Prompter 2018.) Tässä työssä käytän teleprompterista myös yleisesti käytettyä lyhennettä prompteri. Prompteria varten olimme lähettäneet fraasien glossit etukäteen av-tekniikolle.

Ennen kuvaamista tarkistimme valaistuksen, rajauksen ja minun sijoittumiseni. Suljimme luonnonvalon pois, jotta valaistus pysyi koko kuvauspäivän samana. Rajauksessa oli tärkeintä, että jokainen viittoma näkyy, eikä viittomat jää rajauksen ulkopuolelle. Minun tuli sijoittua niin, että rajaaminen oli helppo tehdä taustan pysyessä yhä tasaisena. Testasimme myös, että prompterin ohjaus toimi hyvin ja teksti liikkui normaalisti. Prompterin tekstin ohjauksesta vastasi assistentti. Aloitimme kuvaukset tukiviittomin tuotetuista fraaseista, koska se oli ainoa osuus, johon tarvitsimme äänen mukaan. Tämän jälkeen siirryimme viitotulla puheella tuotettuihin fraaseihin ja viimeisenä kuvasimme suomalaisella viittomakielellä tuotetut fraasit. Tällä tavoin eteneminen oli myös kommunikaatiomenetelmästä toiseen siirtymisen kannalta helpointa.

Jokaisen fraasin tuottaminen tuli aloittaa ja lopettaa asennossa, jossa kädet ovat vyötäröllä vartalon edessä. Tämä siksi, että videoiden editointi olisi toimivaa ja

jokainen fraasi olisi eheä kokonaisuus aloitus- ja lopetusasentoineen. Jokaisen fraasin välissä tulisi myös pitää tauko tuossa kyseisessä asennossa, jotta editoituihin videoihin saa riittävästi aikaa ennen ja jälkeen tuotetun fraasin. Näin yksittäisen fraasin katsominen videolta on helppoa ja selkeää. Koska olin ensimmäistä kertaa vastaavassa tilanteessa kameran edessä, tarvitsin hiukan ohjausta. Muutaman kerran fraasi piti kuvata uudestaan, koska aloitusasento oli väärä. Myös editointivaiheessa huomasimme, että tauot fraasien välillä olivat muutaman kerran liian lyhyet, mikä hankaloitti näiden fraasien editointia.

Kuvasimme jokaisen osuuden kaksi kertaa. Kuvauskertojen välissä tilaaja antoi minulle ohjeistuksia, kuten: ”Viittomat alemmas, muista että viitot lapselle ja pidä rauhallinen tempo”. Osuuden loppuksi hän saattoi vielä pyytää muutaman fraasin uudestaan. Moneen otteeseen kuvatusta fraasista esimerkkinä toimii fraasi ”Käy pissillä ja aloita pukemaan, niin mennään ulos”, joka kuvattiin jokaisessa osiossa useampaan kertaan. Haasteita kyseisessä fraasissa tuotti PISSA-viittoman paikka, sekä rauhallisen viittomisrytmin säilyttäminen. Katse oli helppoa pitää prompterissa (Kuva 4) ja koska sijoittumiseni oli merkitty lattiaan teipeillä, ei paikkaani tarvinnut tarkistella kesken kuvausten (Kuva 5).

Kuva 4. Teleprompteri.

Kuva 5. Kuvaustilanne.

Kuvassa 4 näkyy teleprompteri ja tukiviitotuin tuotettujen fraasien glossit. Kuten kuvassa 5 näkyy, näin viittoessani selkeästi tekstin prompterilta ja katseeni pysyi viittoessani suoraan kameraan. Prompterin tekstiä pystyi liikuttamaan bluetooth-toiminnon avulla toisella tabletilla, joka helpotti työskentelyämme. Kuvassa 5 näkyy myös käyttämämme mikrofoni jakkaralla. Kyseinen kuva on otettu suomalaisella viittomakielellä tuotettujen fraasien kuvaushetkestä, jossa emme käyttäneet mikrofonia.

6.2 Videoiden editointi

Alun perin oli idea, että editoin kaikki produktin videot itse. Opinnäytetyön laajuus ja teknisten taitojeni puute olisivat kuitenkin aiheuttaneet sen, että editointiin olisi minun tekemänäni mennyt suhteettoman paljon aikaa. Lisäksi minulla ei olisi ollut tarvittavaa ohjelmistoa editointia varten. Päädyimme siihen ratkaisuun, että opinnäytetyöni toinen tilaaja Outi Pippuri editoi videot ja minä toimin työvaiheessa assistenttina. Myös editoinnin teimme yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa, käyttäen heidän laitteistoaan ja tilojaan. Editoinnin aloitimme 18.5.2018 perjantaina. jolloin saimme editoitua ja tallennettua kaikki tukiviitotut videot ja editoitua puolet viitotun puheen videoista. Videot editoitiin Adobe Premiere Pro -editointiohjelmalla (Kuva 6) ja tallennettiin MP4-muodossa laadun takaamiseksi. Adobe Premiere Pro on ammattikäyttöön suunniteltu videonkäsittelyohjelma, jota käyttävät myös harrastelijat (Sovelto, 2018). MP4 on alun perin Applen kehittämä säiliömuoto, jota käytetään yleisesti videoiden ja elokuvien taltioimiseen (FinelInfo, 2018).

Kuva 6. Käyttämämme editointiohjelma, Adobe Premiere Pro.

Jatkoimme editointia 21.5.2018 maanantaina, jonka aikana saimme editoitua ja siirrettyä kaikki loput videot oikeassa muodossa muistitikulle. Kaikki videot on editoitu niin, että ennen fraasia on 15 tyhjää kuvaruutua ja fraasin jälkeen 10. Tämä siksi, että ohjelmisto ja ihmissilmä vaativat pienen hetken reagoidakseen, jolloin videon katselu on miellyttävää ja sulavaa. Joidenkin videoiden osalta tämä oli haastavaa, koska fraasien välinen tauko oli liian lyhyt. Editointia tehdessämme huomasimme, että viittomakielisen osuuden prompteri-teksteistä puuttui fraasi: ”Olitpa sinä reipas tänään”. Koska emme huomanneet virhettä kuvauspäivänä, puuttui meiltä yksi fraasi kokonaan viittomakielelle tuotettuna. Yhden fraasin kuvaus uudestaan olisi mennyt haastavaksi, koska olisi pitänyt varata uudestaan kuvausstudio ja kuvaaja, sekä saada valaistus täysin vastaavaksi muiden videoiden kanssa. Tämän vuoksi päätimme, että kyseinen fraasi jää kokonaan pois lopullisesta fraasipankista ja fraasien lopullinen lukumäärä vaihtui 32:een.

6.3 Fraasipankin rakentaminen

Tässä luvussa kerron fraasipankin rakentamisesta kokonaisuutena, alustan valitsemisesta aina lopullisen sivuston hiomiseen saakka. Olin toimeksiantajien kanssa samaa mieltä siitä, että fraasipankki tulisi saada mahdollisimman helposti kaikkien sitä tarvitsevien käyttöön. Tämän vuoksi päätimme rakentaa fraasipankin nettiin, vapaasti käytettävälle sivustolle. Tärkeinä tavoitteina meillä oli sivuston käytön selkeys ja yksinkertaisuus, sekä sivuston helppo jakaminen sitä tarvitseville. Tavoitteena oli myös etsiä sivusto, joka on sekä tekijöille, että käyttäjille maksutonta.

Otin selvää erilaisista ilmaisista nettisivustoista, joihin fraasipankin voisi rakentaa. Tutustun pääasiassa jo aikaisemmin tiedossani olleisiin WordPress:n ja Preziin, sekä erilaisiin blogipohjiin. WordPress on ohjelmisto, jonka avulla voidaan esimerkiksi verkkosivuja ja blogeja (WordPress.org Suomi, 2018). Prezi taas on esittelytyökalu, jota käytetään internetissä. Prezi mahdollistaa zoomauksen yksityiskohtiin sivustolla, joka tekee siitä visuaalisesti mielenkiintoisen. (Prezi, 2018.) Tein alustavan hahmotelman fraasipankista sekä WordPress- että Prezi-ohjelmalla ja esittelin molemmat sekä ohjaavalle lehtorilleni, että toimeksiantajalleni Outi Pippurille tilaajapalaverissa syksyllä 2017. Prezin sivusto oli visuaalisesti näyttävämpi, mutta käytännöllisyyden ja selkeyden vuoksi päädyimme yksimielisesti WordPress-alustaan.

Fraasien karsinnan jälkeen pystyin aloittamaan fraasipankin sivuston työstämisen WordPress-alustaan jo talvella 2017. Loin sivustolle oman sivun jokaiselle fraasikategorialle, jonka jälkeen loin alasivun jokaiselle fraasille. Näin fraasit näkyvät valmiilla sivustolla selkeinä luetteloina kategorioittain, joka helpottaa niin tietyn fraasin etsimistä, kuin kokonaisuuden hahmottamistakin (Kuva 7).

Kysymykset

[Mitä sinä haluat tehdä?](#)

[Mitä on tapahtunut?](#)

[Mikä sinun nimesi on?](#)

[Mihin kohtaan sattuu?](#)

[Missä sinun kenkäsi ovat?](#)

[Mistä olet ottanut avaimet?](#)

[Minne olet menossa?](#)

[Miksi sinua itkettää?](#)

[Kuka antoi luvan ottaa karkkia?](#)

[Kenen tuo pallo on?](#)

[Montako palikkaa näet?](#)

[Millainen päivä päiväkodissa oli?](#)

[Onko sinulla vessahätä?](#)

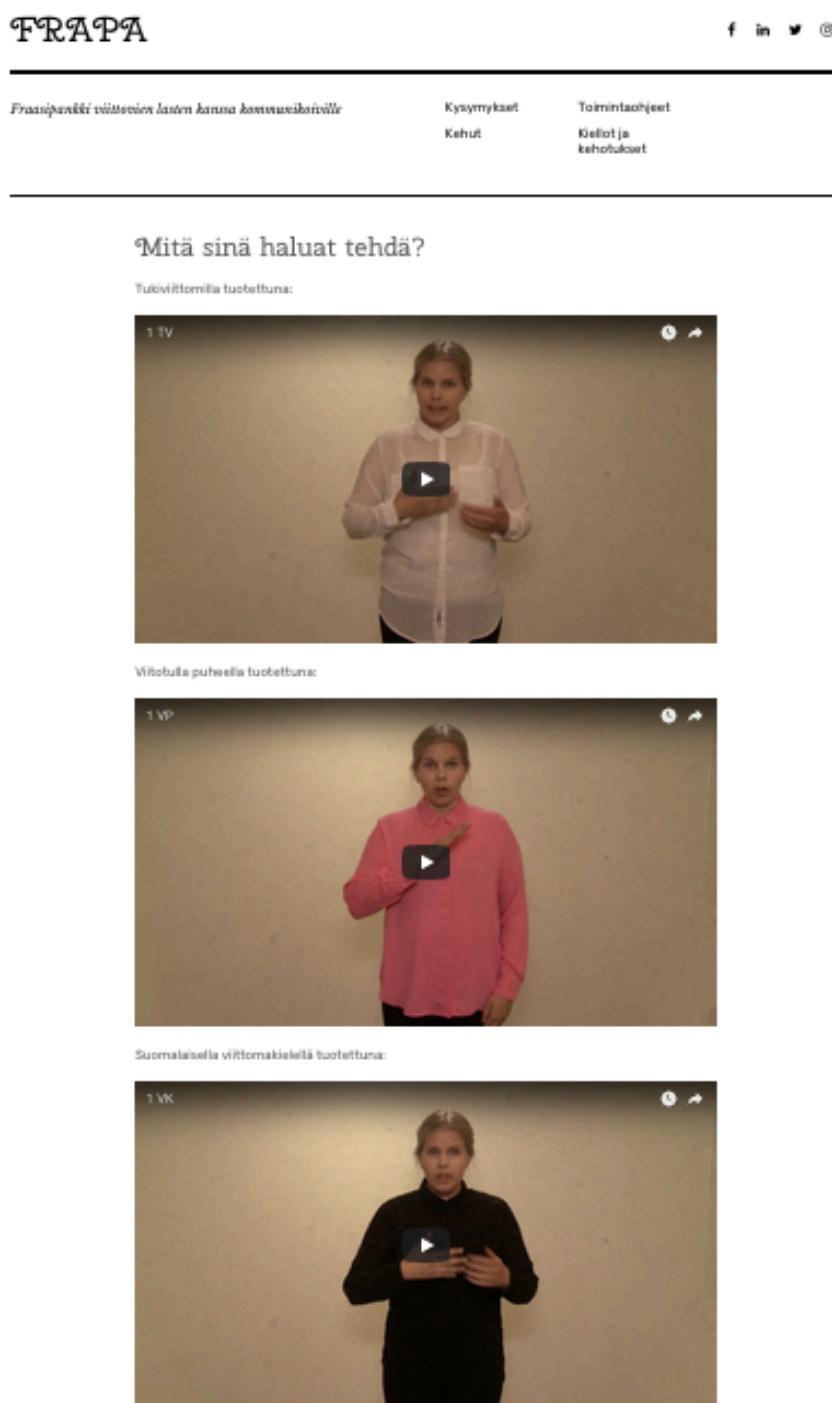
[Otatko lisää maitoa?](#)

[Väsyttääkö sinua?](#)

Kuva 7. Kysymykset -alalehti valmiilla sivustolla.

Kun lopulliset videot oli editoitu ja tallennettu oikeaan muotoon, alkoi niiden läpikäynti. Jokaisesta fraasista oli ainakin kaksi käyttökelpoista versiota, joista minun tuli valita parempi. Valintaan vaikutti pääasiassa ilmeet, sillä olimme jo editointivaiheessa karsineet joukosta videot, joissa viittomat olivat epäselviä tai niissä oli virheitä. Tein valituista videoista kansion, jonka jaoin vielä toimeksiantajilleni, sekä ohjaavalle lehtorilleni tarkistettavaksi. Toimeksiantajani tekivät lopulliset päätökset, onko videot julkaistavaksi kelpavaa materiaalia. Kun lopulliset videot oli hyväksytty, lisäsin jokaisen videon yksitellen YouTube-kanavalleni piilotettuna. Näin videon näkee ainoastaan linkin kautta, eikä sitä voi hakea YouTuben haku-toiminnon kautta. Emme kokeneet tarpeelliseksi fraasien hakua suoraan YouTube-sivuston kautta.

Koska halusin kirjallisen työn olevan valmis, ennen Frapa-sivuston julkaisua, tein nettisivuston viimeistelyn ja videoiden jakamisen sivustolle vasta syyskuussa 2018. Koska Wordpress oli minulle entuudestaan tuttu ainoastaan käyttäjän näkökulmasta, en tiennyt sivun piilottamisen olevan mahdollista. Piilotettua sivua voi katsoa ainoastaan sivun ylläpitäjä. Huomasin tämän ominaisuuden olemassaolon syyskuun alussa ja tein sivuston kokonaan valmiiksi. Frapa-sivuston julkaisupäiväksi päätin 17.9.2018 milloin myös esittelin työni.

Kuva 8. Mitä sinä haluat tehdä? - välilehti valmiilla sivustolla.

Sivuston valmiiksi rakentaminen oli nopeaa, koska kaikki videot oli editoitu ja siirretty Youtubeen oikeilla nimillä. Myös Frapa-sivulla oli jo tässä vaiheessa valmiina kategoriat ja niiden alla jokaiselle fraasille tehty alisivu. Näin ollen tässä työvaiheessa tehtävänä oli vain lisätä sivustolle fraasien Youtube-linkit oikeisiin paikkoihin ja kirjoittaa videoiden yläpuolelle otsikot (Kuva 8). Loin myös Frapa-sivuston etusivulle tekstin, joka kertoo lyhyesti fraasipankin ideasta, sisällöstä ja tekijöistä (Liite 1).

6.4 Tulosten yhteenveto

Opinnäytetyöni tärkeimpänä tuloksena on Frapa-fraasipankin sisältö. Sisältö muodostuu havainnoinnin tuloksista eli siitä millaisia fraaseja tyypillisesti käytetään lasten kanssa kommunikoidessa. Huomasin, että lasten kanssa käytävä kommunikaatio sisältää aikuisen puolelta runsaasti kysymyksiä. Sivustolle valikoitui nimenomaan useimmin esille tulleet ja eniten käytössä olevat fraasit, näin ollen kysymykset-kategoria on sivustolla suurin.

Toinen sivustolla näkyvä tulos on fraasien käännösvastineet eli se, kuinka kukin fraasi on käännetty eri kommunikaatiomenetelmille. Myös viittomavastineet nousivat tärkeään rooliin esimerkiksi viitotulle puheelle kääntäessä. Pohdimme tilaajien kanssa erityisesti lasten kanssa käytettyä viittomistoa

Yksittäisenä tuloksena voisi mainita, ettei yhtä oikeaa tapaa fraasien tuottamiselle viittoen ole. Tein työn tilaajien kanssa kompromisseja ja päätöksiä, joiden tuloksena sivustolla on suurimmaksi osaksi valittuna vain yksi käännösvastine jokaista fraasia kohden jokaisella kommunikaatiomenetelmällä. Kuitenkin esimerkiksi fraasi ”Onko sinulla vessahätä?” tarvitsi jokaisella kommunikaatiomenetelmällä kaksi käännösvastinetta, koska fraasia viitotaan tasaisesti molemmilla viittomavalinnoilla.

Fraasien/fraasivarianttien lopullinen lukumäärä on 101, joista 33 on tukiviittomilla tuotettua, 34 viitotulla puheella tuotettua ja 34 suomalaisella viittomakielellä tuotettua. Fraaseista 29 kappaletta tuotettiin jokaisella kommunikaatiomenetelmällä vain yhdellä tavalla, yksi fraaseista tuotettiin jokaisella kommunikaatiomenetelmällä kaksi kertaa ja kaksi fraaseista tuotettiin yhdellä kommunikaatiomenetelmällä kaksi kertaa. Fraasi ”Muista yhteiset säännöt.” tuotettiin suomalaisella viittomakielellä kaksi kertaa, koska viittoma ”SÄÄNNÖT” voidaan tuottaa suomalaisella viittomakielellä kahdella eri tavalla, jotka ovat molemmat yhtä yleisiä. Fraasi ”Ei saa kiusata toisia!” taas tuotettiin kaksi kertaa viitotulla puheella, koska viitotussa puheessa voidaan käyttää kahta eri käänösvastinetta sanalle ”toisia”.

7 POHDINTA

Tavoitteeni oli tuottaa internetin kautta helposti käytettävissä oleva fraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoiville. Koen päässeeni tavoitteeseeni, sillä Frapa-verkkofraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoiville - sivusto on mielestäni onnistunut ja selkeä. Sivuston videot ovat sekä minun, että työn tilaajien mielestä hyvälaatuisia ja viittomat niistä tuotettu selkeästi ja oikeaoppisesti. Sivusto vastaa mielestäni sitä tavoitetta, joka sille asetettiin jo opinnäytetyön ideointivaiheessa.

Kehittämistehtävänäni oli tuottaa toiminnankuvaus siitä, millaisia asioita on otettava huomioon tällaista materiaalia tuottaessa. Tässä raportissa olen kuvannut vaihe vaiheelta mitä produktin tuottaminen on ollut konkreettisesti, sekä millaisia havaintoja olen tehnyt työn edetessä. Kuvaan jokaisen työvaiheen fraasien keräämisestä ja kääntämisestä aina kuvaamisen ja editoinnin kautta lopullisen sivuston rakentamiseen asti. Olen myös pureutunut ongelmatilanteisiin ja niihin ongelmanratkaisuihin, joihin päädyimme yhteistyössä toimeksiantajieni kanssa. Etsimme ratkaisuja nimenomaan viittomakielisiin ilmaisuihin, sekä ilmeiden ja tilan käyttöön. Opin todella paljon käännösprosessista tilaajieni kanssa tehdyn tiiviin yhteistyön ansiosta. Oppimiani asioita olivat niin yksittäiset viittomat, lauserakenteet, kuin itse kääntämisen prosessi kokonaisuudessaan.

Opinnäytetyöprosessini oli haastava, mutta valtavan mielenkiintoinen. Olen itsenäinen puurtaja ja tämä työ opetti minulle jälleen yhteistyön mahdollisuudet. En olisi pystynyt tähän kaikkeen yksin. Tarvitsin toimeksiantajieni ja lehtoreideni tietoutta, sekä Jyväskylän yliopiston tiloja, laitteistoa, sekä henkilökuntaa päästäkseni haluamaani lopputulokseen. Opin opinnäytetyöprosessini aikana yhteistyötaitojen lisäksi myös paljon muun muassa käännöstyöstä, kuvausprosessista, editoinnista ja WordPress-alustan käytöstä.

Pohdin myös, mitä voisin tehdä toisin, mikäli aloittaisin työni alusta. Keräisin ehkä fraaseja enemmän suoraan tukiviittomilla, viitotulla puheella ja suomalaisella viittomakielellä, joka helpottaisi käännöstyötä. Kuitenkin tämän työn tarkoituksena

oli nimenomaan kerätä suomenkielisiä fraaseja, koska fraasipankin kohderyhmä koostuu suomenkielisistä käyttäjistä.

Tämän työn jatkotutkimusaiheina voisi olla esimerkiksi se, kuinka fraasipankki käytännössä toimi, kuinka se otettiin vastaan sekä kuinka sitä voitaisiin kehittää. Tällaiseen seurantaan ei valitettavasti tämän opinnäytetyön puitteissa ollut resursseja. Olisi kuitenkin mielenkiintoista kuulla, kuinka fraasipankin kohderyhmä on kokenut sivuston käytön. Tekemäni opinnäytetyö antaa mahdollisuuden jatkaa fraasipankin rakentamista esimerkiksi toisen opinnäytetyön puitteissa. Lasten kanssa käytettäviä fraaseja on rajaton määrä ja jouduimme tätä työtä varten tekemään paljon karsintaa. Fraasipankin käytöstä voisi tehdä esimerkiksi kysely- tai haastattelututkimuksen ja tätä kautta muokata ja täydentää fraasipankkia vielä käyttäjäystävällisempään muotoon.

LÄHTEET

Aivoliitto 2018. Kommunikaatiokeskus. Viitattu 21.9.2018. https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kielellinen_erytisvaikeus/vanhemmille/puhetta_tukevat_ja_korvaavat_kommunikointikeinot/tukiviittomat_ilmeet_ja_eleet

Apple inc. 2018. Photo Booth-ohje. Viitattu 12.7.2018. <https://support.apple.com/fi-fi/guide/photo-booth/pbhlp3714a9d/mac>

English harmony 2015. Common English phrases to use at home & with kids. Viitattu 17.7.2018. <https://englishharmony.com/phrases-to-use-at-home/>

Family education 2018. Viitattu 17.7.2018. Words to use with your kids every day. <https://www.familyeducation.com/life/building-self-esteem/words-use-your-kids-every-day>

FileInfo 2018. MP4 File Extension. Viitattu 12.7.2018. <https://fileinfo.com/extension/mp4>

Friström, Kukka 2017. Käsipuhe. Viitattu 18.10.2017. <https://www.kasipuhe.fi/>

Haaksilahti, Tiina & Laatikainen Sari 2012. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiokeinot. Teoksessa Salonsaari, Maria-Elisa & Haaksilahti, Tiina & Laatikainen, Sari & Rainò, Päivi & Aunola, Ulla (toim.) 2012. Viiton ja ohjaan: Viittomakielen ohjaajan oppikirja. Helsinki: Opetushallitus.

Heikkinen, H. 2015. Toimintatutkimus: kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa: Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: Bookwell Oy

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hytönen Niina 2018. Käännösteorioiden kirjo kääntäjän työvälineeksi. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käännteessä: Viittomakielen kääntämisen ja tulkauksen teoriaa ja käytäntöä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Itkonen, Terho 2000. Uusi kieliopas. Helsinki: Tammi.

Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Jantunen, Tommi 2009. Tavu ja lause. Tutkimuksia kahden sekventiaalisen perusyksikön olemuksesta suomalaisessa viittomakielessä. Jyväskylän yliopiston väitöskirja.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/20009/9789513935498.pdf?sequence=1>

Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Kiili, Johanna & Pollari, Kirsi 2012. Johdanto. Teoksessa Kiili, Johanna & Pollari, Kirsi (toim.) 2012. Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Helsinki: Aksidenssi Oy.

Kodin kuvalehti 2017. ”Pitäiskö sun käydä vielä pissalla?” ja 49 muuta äitien yleisintä lausetta. Viitattu 17.7.2018. <https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/voihyvin/perhe/pitaisko-sun-kayda-viela-pissalla-ja-49-muuta-aitien-yleisinta-lausetta>

Kotimaisten kielten keskus. Suomen viittomakielet. Viitattu 10.9.2018. https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/suomen_viittomakielet

Kuurojen Liitto 2017. Suomen viittomakielten verkkosanakirja Suvi. Viitattu 29.5.2018. <http://suvi.viittomat.net/>

Kuurojen palvelusäätiö. Juniori-ohjelma. Viitattu 29.5.2018. <https://www.kuurojenpalvelusaatio.fi/fi/apua-arkeen/viittomakielen-juniori-ohjelma/>

Mesch Johanna 2004. Viitotaan yhdessä: Tietoa taktiilista viittomakielestä. Tampere: Cityoffset.

Miettinen Timo & Olkkonen Niina 2006. Teoriaa ja nettisivuja. Teoksessa Rantala, Matleena & Vatanen, Tuula (toim.) 2006. Viito niin ymmärrän: Esteetön kommunikointi viittojen projekti. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Papunet 2018a. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Viitattu 28.5.2018. <http://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Papunet 2018b. Muu viittomakommunikaatio. Viitattu 28.5.2018. <http://papunet.net/tietoa/muu-viittomakommunikaatio>

Papunet 2018c. Varhaiset vuorovaikutuskokemukset. Viitattu 21.9.2018. <http://papunet.net/tietoa/varhaiset-vuorovaikutuskokemukset>

Papunet 2018d. Viittoman rakenne. Viitattu 10.9.2018. <http://papunet.net/tietoa/viittoman-rakenne>

Prezi. Mikä on Prezi? Viitattu 12.7.2018. <http://192.84.187.27/wp-content/uploads/file/Prezi-ohje.pdf>

ProPrompter Software. Lenox Softworks. Tiedote ”What is a teleprompter”. Viitattu 24.5.2018. <https://www.propromptersoftware.com/home/what-is-proprompter>

Rissanen, Terhi 1990. Viittomakielen perusrakenne. Toinen painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Röslof, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Suomalaisen viittomakielen kääntäminen ja käännösteoriat. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käden

käänteessä: Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa ja käytäntöä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Sanastokeskus TSK ry. Sanastotyö - mitä, miksi ja kenelle? Viitattu 28.5.2018. http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoty%C3%B6_-_mit%C3%A4%2C_miksi_ja_kenelle%3F-8.html

SignWiki 2016. Suomalaisen viittomakielen wikisanakirja. Tietoa SignWikistä. Viitattu 4.3.2018. <http://fin.sl.signwiki.org/index.php/Signwiki>About>

Sovelto, 2018. Videoiden editointia kotona ja työpaikalla. Viitattu 12.7.2018. <https://www.sovelto.fi/ratkaisut/markkinointi-myynti-ja-viestinta/adobe-ratkaisut/adobe-premiere-pro/>

Sume, Helena & Takala Marjatta 2016. Kieli, kuulo ja oppiminen: Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Oy Finn Lectura Ab.

Suomisanakirja 2018. Fraasi. Viitattu 20.9.2018. <https://www.suomisankirja.fi/fraasi>

Tieteen termipankki 2014. Osallistuva havainnointi. Viitattu 21.9.2018. http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:osallistuva_havainnointi

Tieteen termipankki 2017. Kopulaverbi. Viitattu 18.6.2018. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:kopulaverbi>

Quillam Susan 1994. Lapsesi sanaton kieli. Käytännön opas vanhemmille. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vivolin-Karén, Riitta & Alanne, Kaisa 2011. Viittomakieli 1: Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Kuurojen Liitto ry. Helsinki: Erweko Painotuote Oy.

Web-opas. Mikä on YouTube? Viitattu 12.7.2018. http://www.webopas.net/mika_youtube.html

Widberg-Palo, Maarit & Seilola, Irja 2012. Teoksessa Kiili, Johanna & Pollari, Kirsi (toim.) 2012. Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Helsinki: Aksidenssi Oy.

WordPress.org Suomi. Tämä on WordPress. Viitattu 12.7.2018. <https://fi.wordpress.org/>

LIITTEET

Liite 1: Internet-linkki Frapa-fraasipankki viittovien lasten kanssa kommunikoi-ville-sivustolle

<https://frapaside.wordpress.com/>

Liite 2: Fraasilista ennen karsintaa

1. Huomenta!
2. Mitä kuuluu?
3. Oliko kiva päivä?
4. Mikä sinun nimi on?
5. Oliko kivaa?
6. Täältä voi tulla hakemaan sämpylän.
7. Tulkaa käsien pesulle!
8. Käy käsien pesulla ensin.
9. Ole hyvä.
10. Minä voin tuoda sinulle.
11. Näytäppäs!
12. Oletko itse värittänyt?
13. Aloita vain pukemaan.
14. Sinä jäät tänne.
15. Pitää vähän syödä.
16. Ei jaksa leikkiä, jos ei syö.
17. Nyt on kilpailu, kumpi voittaa?
18. Aika reipas olet.
19. On sinulla kyllä kauniit kynnet.
20. Ihana!
21. Pyyhi suu, sitten mennään.
22. Ei saa mennä vielä.
23. Silloin kun puetaan, puetaan ja kun leikitään, niin leikitään.
24. Tule näyttämään!
25. Mikä päivä tänään on?
26. Hienon tempun olet oppinut!
27. Nyt toimitaan reippaasti.
28. Hienosti osasitte.
29. Hyvä, juuri sillä tavalla.
30. Huomasitko, miten vikkellästi meni?
31. Hyvin menee.
32. Miten sujuu?
33. Hyvin se onnistuu.
34. Pitäisikö vähän harjoitella?
35. Kenen tuo on?
36. Tarvitsetko apua?
37. Ei ole vaikea, pitää vain harjoitella.
38. Onko kaikki hyvin?
39. Älä mene sinne.
40. Todella hyvin hoksasit tämän.
41. Sinä olet tehnyt niin hienosti, että olet oikea mestari.
42. Miten sinä teitkin näin hienosti?
43. Hampaiden pesulle ja nukkumaan.
44. Silmät kiinni ja pää tyynyyn.
45. Oi miten hieno.
46. Kiitos.
47. Oi, miten ihana.

48. Mikä tämä on?
49. Vieppäs tämä roskikseen.
50. Ota haarukka ja veitsi valmiiksi.
51. Miltä maistuu?
52. Maistappa perunan kanssa sitä.
53. Ei veistä laiteta suuhun, haarukka laitetaan suuhun.
54. Syöppä reippaasti.
55. Tänään ei ole herkkupäivä.
56. Hienosti osaat syödä haarukalla ja veitsellä.
57. Ota haarukka ja veitsi.
58. Oletpa taitava.
59. Maistuuko leipä?
60. Pese kasvot, sinulla on hiekkaa naamassa.
61. Älä koske.
62. Vie lautanen pois.
63. Sinä söit kaiken, hyvä!
64. Olen ylpeä sinusta.
65. Tiedätkö mikä tämä on?
66. Monta niitä on?
67. Ei saa kiusata!
68. Nyt ei höpötellä, nyt on ruoka-aika.
69. Nyt haarukka käteen.
70. Kun maistelee uusia makuja, niin suu tottuu.
71. Syökää, niin lähdetään nukkumaan.
72. Ei saa ottaa toisen kädestä.
73. Älä tee noin.
74. Tule tänne.
75. Koittakaa joutua, siellä alkaa satu.
76. Onko tuo sinun sukka?
77. Mistä otit tuon?
78. Muista säännöt.
79. Muistatteko tämän laulun?
80. Aloitetaanko yhdessä?
81. Jäädään me tänne.
82. Saikos siihen koskea?
83. Älä revi.
84. Minne olet menossa?
85. Ei huolta.
86. Kuunteleppa tarkkaan.
87. Oletko sinä majaleikissä?
88. Majaleikkiin mahtuu oikein hyvin.
89. Missä on kissan koti?
90. Haluatko pelata?
91. Mitä haluat tehdä?
92. Mitäs me tehdään seuraavaksi?
93. Älä vielä ota sitä.
94. Nyt pitää korjata.
95. Ihanaa, kiitos.
96. Mihin sattuu?

97. Mietippäs.
98. Keskity.
99. Kokeile uudestaan.
100. Mitä siellä voi olla?
101. Ei haittaa, voi kokeilla uudestaan.
102. Missä sinun sukat ovat?
103. Ei voi ottaa itse, pitää pyytää, että saisinko.
104. Sinä olet tosi hyvä tässä.
105. Kohta lähdetään ulos.
106. Älä juokse!
107. Kuka antoi luvan ottaa sen?
108. Sitten aletaan siivoamaan meidän leikki.
109. Laitetaan leikit paikoilleen.
110. Helppoa näyttää olevan.
111. Onko sinulla vessahätä?
112. Miksi itkettää?
113. Väsyttääkö?
114. Mitä on tapahtunut?
115. Oletko käynyt vessassa?
116. Yksi kierros ehditään, ennen kun mennään sisälle.
117. Onko sinulla nälkä?
118. Minkälainen nälkä sinulla on?
119. Odota vähän.
120. Otatko lisää?
121. Nyt on ruoka-aika.
122. Missä olet ollut?
123. Ei saa mennä niin kauas.
124. Onko salaattia myös maistettu?
125. Hienosti osasit sanoa kiitos.
126. Hyvä, ota vielä vähän maitoa.
127. Otatko lisää maitoa?
128. Varo, menee paita likaiseksi.
129. Nyt varovasti.
130. Pysähdy syömään ihan rauhassa.

Liite 3: Fraasilista ensimmäisen karsinnan jälkeen

Kysymykset:

1. Mitä sinä haluat tehdä?
2. Mitä on tapahtunut?
3. Mikä sinun nimesi on?
4. Mihin kohtaan sattuu?
5. Missä olet ollut?
6. Missä sinun kenkäsi ovat?
7. (Mistä olet ottanut avaimet?)
8. (Minne olet menossa?)
9. Miksi sinua itkettää?
10. Kuka antoi luvan ottaa karkkia?
11. Kenen tuo pallo on?
12. Montako palikkaa näet?
13. Kuinka/miten/millainen päivä...?
14. Onko sinulla vessahätä?
15. Onko tämä sinun sukka?
16. Otatko lisää maitoa?
17. Oliko kivaa?
18. Pesitkö jo hampaat?
19. Paleleeko sinua?
20. (Väsyttääkö sinua?)
21. Sattuiko sinuun?
22. Tarvitsetko apua?
23. Saikos siihen koskea?

Kehut:

24. Onpas hieno piirustus!
25. Oletpa sinä taitava!
26. Onpa sinulla kaunis mekko!
27. Olen niin ylpeä sinusta.
28. Miten teitkin näin hienosti.
29. Olitpa reipas tänään
30. Miten sinä tämänkin muistit.
31. Oi, miten ihana piirustus.
32. Hienosti osasit sanoa kiitos.
33. Helppoa näyttää olevan.

Komennukset:

34. Ei saa kiusata toisia!
35. Älä koske!
36. Ei saa ottaa toisen kädestä!
37. Ei saa mennä niin kauas!
38. Tule tänne!
39. Keskity!
40. Nyt varovasti.

Kehotukset:

41. Muista yhteiset säännöt.
42. Ensin pestään kädet, sitten mennään syömään.
43. Nyt pestään hampaat ja sen jälkeen mennään nukkumaan.
44. Ei haittaa, kokeile uudestaan.
45. Käy pissillä ja aloita pukemaan, niin mennään ulos.
46. Yksi keksi enää, se on sitten viimeinen.
47. Tänään ei ole karkkipäivä.
48. Veisitkö tämän sinne, mistä otit sen.
49. Nyt laitetaan kengät jalkaan ja mennään ulos.
50. Aloita vaan pukemaan.
51. Silmät kiinni ja pää tyynyyn.
52. Viepäs tämä roskikseen.
53. Varopas, kun menee paita likaiseksi.
54. Valmistaudutaan uloslähtöön.

Liite 4: Taulukot valituista fraaseista ja niiden käänkösvastineista

nro	Fraasi
1	Mitä sinä haluat tehdä?
2	Mitä on tapahtunut?
3	Mikä sinun nimesi on?
4	Mihin kohtaan sattuu?
5	Missä sinun kenkäsi ovat?
6	Mistä olet ottanut avaimet?
7	Minne olet menossa?
8	Miksi sinua itkettää?
9	Kuka antoi luvan ottaa karkkia?
10	Kenen tuo pallo on?
11	Montako palikkaa näet?
12	Millainen päivä päiväkodissa oli?
13	Onko sinulla vessahätä?
14	Otatko lisää maitoa?
15	Väsyttääkö sinua?
16	Oletpa sinä taitava!
17	Olen niin ylpeä sinusta.
18	Olitpa reipas tänään.
19	Oi, miten ihana piirustus
20	Hienosti osasit viittoa kiitos.
21	Ei saa kiusata toisia!
22	Ei saa ottaa toisen kädestä!
23	Älä koske!
24	Tule tänne!
25	Keskity!
26	Nyt varovasti!
27	Muista yhteiset säännöt.
28	Ei haittaa, kokeile uudestaan.
29	Ensin pestään kädet, sitten mennään syömään.
30	Nyt pestään hampaat ja sen jälkeen mennään nukkumaan.
31	Käy pissillä ja aloita pukemaan, niin mennään ulos.
32	Tänään ei ole karkkipäivä.
33	Viepä tämä roskikseen.

	Tukiviittomat
1	Mitä sinä haluat TEHDÄ?
2	Mitä on TAPAHTUA?
3	Mikä sinun NIMI on?
4	Mihin KOHTA sattuu?
5	Missä sinun KENGÄT ovat?
6	Mistä olet ottanut AVAIMET?
7	MINNE olet menossa?
8	MIKSI sinua itkettää?
9	Kuka ANTAA LUPA ottaa KARKKI?
10	Kenen tuo PALLO on?
11	MONTAKO palikkaa näet?
12	Millainen päivä PÄIVÄ+KOTI oli?
13	Onko sinulla WC+HÄTÄ?
14	Otatko lisää MAITO?
15	VÄSYTTÄÄ sinua?
16	Oletpa sinä TAITAVA
17	Olen niin YLPEÄ sinusta
18	Olitpa REIPAS tänään
19	Oi, miten IHANA piirustus
20	HIENO osasit VIITTOA kiitos
21	EI-SAA kiusata toisia!
22	EI-SAA ottaa toisen kädestä!
23	ÄLÄ koske!
24	TULLA tänne!
25	KESKITTYÄ
26	Nyt VAROVAINEN
27	Muista yhteiset SÄÄNNÖT
28	Ei haittaa, kokeile UUDESTAAN
29	Ensin PESTÄ-KÄDET , sitten mennään SYÖDÄ
30	Nyt PESTÄ-HAMPAAT ja sen jälkeen mennään NUKKUA
31	Käy PISSI ja aloita PUKEA , niin mennään ULKONA
32	Tänään EI-OLLA karkkipäivä
33	Viepä tämä ROSKA+KORI

	Viitottu puhe
1	MITÄ OS-2 HALUTA TEHDÄ
2	MITÄ OLLA TAPAHTUA+JO
3	MIKÄ OMA-2 NIMI OLLA
4	MIKÄ KOHTA SATTUA
5	MISSÄ OMA-2 KENGÄT OLLA
6	MISTÄ OS-2 OTTAA+JO AVAIMET
7	MINNE OS-2 MENNÄ
8	MIKSI OS-2 ITKEÄ
9	KUKA ANTAA-LUPA OTTAA KARKKI
10	KUKA+OMA OS-5 PALLO OLLA
11	MONTA PALIKKA NÄHDÄ
12	MILLAINEN PÄIVÄ PÄIVÄKOTI JO
13	OMISTAA OS-2 WC+HÄTÄ
14	OTTAA LISÄÄ MAITO
15	VÄSYTTÄÄ SINÄ
16	OLLA OS-2 TAITAVA
17	OS-1 OLLA YLPEÄ OS-2
18	OLLA OS-2 REIPAS TÄNÄÄN
19	MITEN IHANA PIIRTÄÄ+PAPERI
20	HIENO OSATA VIITTOA KIITOS
21	EI-SAA KIUSSATA MUUT/OS4-6
22	EI-SAA OTTAA TOINEN OTTAA(kädestä)
23	ÄLÄ KOSKEA
24	TULLA TÄSSÄ
25	KESKITTYÄ
26	NYT VAROVAINEN
27	MUISTAA YHDESSÄ SÄÄNNÖT
28	EI-HAITTAA KOKEILLA UUDESTAAN
29	ENSIN PESTÄ-KÄDET SEN-JÄLKEEN MENNÄ SYÖDÄ
30	NYT PESTÄ-HAMPAAT JA SEN-JÄLKEEN MENNÄ NUKKUA
31	KÄYDÄ PISSI JA ALOITA PUKEA SEN-JÄLKEEN MENNÄ ULKONA
32	TÄNÄÄN EI-OLE KARKKI+PÄIVÄ
33	VIEDÄ TÄMÄ ROSKA+KORI OS-5

	Viittomakieli
1	OS-2 HALUTA TEHDÄ MITÄ?
2	TAPAHTUA(+JO) MITÄ?
3	OMA-2 NIMI MIKÄ?
4	SATTUA MIKÄ PAIKKA?
5	OMA-2 KENGÄT MISSÄ?
6	MIKÄ PAIKKA AVAIMET OTTAA ?
7	OS-2 MENNÄ MINNE?
8	OS-2 ITKEÄ MIKSI?
9	KARKKIA OTTAA KUKA ANTAA-LUPA?
10	PALLO OS-5 KUKA OMA-5?
11	PALIKKA os-4 KATSOA os-4 MONTAKO os-4?
12	PÄIVÄ+KOTI OS-3 PÄIVÄ (viittaus kelloon) MILLAINEN ?
13	WC+HÄTÄ OS-2 ?
14	OS-2 LISÄÄ MAITO HALUTA OS-2?
15	OS-2 VÄSYTTÄÄ ?
16	OS-2 TAITAVA
17	OS-1 YLPEÄ SINUA
18	TÄNÄÄN OS-2 REIPAS
19	PIIRTÄÄ+PAPERI HIENO
20	OS-2 OSATA VIITTOA KIITOS HIENO
21	KIUSATA 4-6 EI-SAA
22	OTTAA(kädestä) EI-SAA
23	KOSKEA ÄLÄ
24	TULLA TÄSSÄ
25	KESKITTYÄ
26	NYT VAROVAINEN
27	YHTEISET SÄÄNNÖT MUISTAA OS-2
28	EI-HAITTAA (väli) KOKEILLA UDESTAAN
29	ENSIN PESTÄ-KÄDET SEN-JÄLKEEN SYÖDÄ MENNÄ
30	NYT PESTÄ-HAMPAAT SEN JÄLKEEN NUKKUA MENNÄ
31	KÄYDÄ PISSI ALOITA PUKEA SEN-JÄLKEEN ULKONA MENNÄ
32	TÄNÄÄN KARKKI+PÄIVÄ EI-OLE
33	ROSKA os-käsi ROSKA+KORI OS-2 VIEDÄ